

ARAGON | =

Stališča o korupciji 2005

ARAGON | = *raziskovanje in načrtovanje, d.o.o.*
Zaloška cesta 69, SI-1000 Ljubljana
t: +386 1 547 17 01
e: info@aragon.si
www.aragon.si

Matična številka: 1363034
Št. registerskega vpisa: 1/31441/00
Višina osnovnega kapitala: 2.100.000 SIT
ID št. za DDV: SI34349626
Zavezanec za DDV: Da
Transakcijski račun: 02010-0052228452

Ljubljana, februar 2006

**Naročnik: KOMISIJA ZA PREPREČEVANJE KORUPCIJE
REPUBLIKE SLOVENIJE**

Pripravil: Aragon d.o.o.

Kazalo vsebine

1	SKLEP	5
2	KORUPCIJA V JAVNEM SEKTORJU	6
2.1	Opredelitve	6
2.2	Vrste koruptivnega delovanja	8
2.3	Sklep	11
2.4	Bibliografija	13
3	RAZISKOVALNI PRISTOP	14
3.1	Metoda	14
3.2	Vzorec	14
3.3	Izvedba	15
3.4	Merski instrument	15
3.5	Interpretacija podatkov	15
3.6	Projektna skupina	16
4	REZULTATI RAZISKAVE »STALIŠČA O KORUPCIJI 2005«	17
4.1	Ocene razširjenosti korupcije v Sloveniji	17
4.1.1	Razširjenost korupcije v javnih službah	17
4.1.2	Dejavniki, ki vplivajo na oblikovanje stališč	18
4.1.3	Razširjenost korupcije glede na velikost okolja	19
4.1.4	Predstava o obsegu korupcije kot problema v Sloveniji	21
4.1.5	Referenčno obdobje korupcije	22
4.2	Ravnanja in ocene verjetnosti korupcije na posameznih področjih ...	23
4.2.1	Neposreden kazalec koruptivnega potenciala	23

4.2.2	Verjetnost korupcije na izbranih področjih	24
4.3	Vzroki za korupcijo	27
4.4	Prispevek institucij v boju proti korupciji.....	28
4.5	Subjektivna zaznava korupcije.....	29
4.5.1	Subjektivna zaznava korupcije na izbranih področjih javne uprave	29
4.5.2	Percepcija krivde pri koruptivnih dejanjih.....	33
4.5.3	Ravnanje ob stiku s korupcijo	33
4.6	Seznanjenost s predlogom o razpisu referendumu	36
4.7	Splošna mnenja.....	37
4.7.1	Razvoj demokracije	37
4.7.2	Ocena stanja v gospodarstvu	38
4.7.3	Zaupanje ustanovam	39
4.7.4	Volilne preference.....	41
4.7.5	Analiza volilnih preference.....	41
4.7.6	Percepcija dohodka	53

1 Sklep

Na podlagi analize rezultatov ankete »Stališča o korupciji 2005« lahko oblikujemo naslednje sklepe.

Percepcija / izkušnja

Obstaja diskrepanca med percepcijo korupcije s strani državljanov in njihovimi osebnimi izkušnjami z njo. Obsega percipirane korupcije je namreč precej več kot pa subjektivnih izkušenj z njo, kar pomeni, da različni situacijski in kontekstualni dejavniki vplivajo na to, kako državljani ocenjujejo razširjenost korupcije v družbi.

»Korupciji manj prijazna« družbena klima

Opazno lahko porast senzibilnosti ljudi za korupcijo kot tudi pripravljenost, da se ji uprejo (tj. da prijavijo koruptivna dejanja); priča o nastajanju 'korupciji manj prijazne' družbene klime.

Socio-ekonomski položaj

Ugotovimo lahko določeno povezanost med socio-ekonomskim položajem ljudi (oz. njihovo percepcijo le-tega) in percipiranostjo korupcije, kar pomeni, da tisti, ki so v slabšem položaju, ocenjujejo korupcijo kot bolj razprostranjeno. To je lahko posledica nezadovoljstva z lastnim položajem kot tudi z večjimi socialnimi razlikami, ki jih imajo za nelegitimne in za posledico različnih spornih – tudi koruptivnih – dejanj.

Strankarska pripadnost

Odnos med strankarsko pripadnostjo in percepcijo korupcije ni takšen, da bi bilo mogoče razlike v tej percepciji med pristaši strank razložiti z znanimi političnimi delitvami (tako npr. ni velikih razlik v ocenah korupcije med t.i. 'levico' in t.i. 'desnico in – konkretnije – med največjo vladno in največjo opozicijsko stranko).

Priporočilo

Vsekakor je korupcija tema, ki je zelo prisotna (vsaj latentno) v vsakdanji zavesti ljudi. Vlada, politika, stroka in civilna družba bi morale to upoštevati oziroma izkoristiti za vzpostavljanje učinkovitih nadzornih mehanizmov in za spodbujanje družbene klime ter civilne kulture v smislu imunskega sistema, ki bi preprečeval ali vsaj oteževal širjenje koruptivnih dejanj in odnosov.

2 Korupcija v javnem sektorju

2.1 Opredelitve

Korupcija, ki jo najenostavneje opredelimo kot zlorabo javnih virov v zasebne namene, je pojav, ki negativno vpliva na razvojne potencialne neke družbe in na celotno družbeno klimo. Pomeni namreč izgubo produktivnih virov, tako materialnih kot intelektualnih, gre pa tudi za moralno degradacijo in spodkopavanje zaupanja v družbi.

Področje javnega sektorja

Področje javnega sektorja, še posebno politike je nedvomno eno tistih, ki je najbolj izpostavljeno različnim koruptivnim praksam. Ko se v javnosti govori o korupciji, se ima pogosto pred očmi prav korupcijo v državnem oz. javnem sektorju. Tako se tudi opredelitev korupcije, ki so jo zastavili avtorji poročila *The Quality of Growth*, tj. kot zlorabe državnih in javnih virov v zasebne namene (Thomas et al., 2000:137), veže predvsem na to vrsto korupcije. Gre za različne vrste praks, usmerjenih v nelegitimno pridobivanje koristi, ki segajo na številna področja državnega sektorja.

Očitno je, da o pojavu korupcije lahko govorimo le v sistemskem okviru. Obstajati mora nek institucionaliziran sistem oblasti, ki njenim nosilcem daje določena pooblastila za odločanje oz. razpolaganje z različnimi viri na posameznih področjih, kar v določenih primerih omogoča njihovo zlorabo. Kot trdi Friedrich (1972: 127-128), lahko o »obstoju vzorcev korupcije govorimo vselej, ko nek nosilec oblasti, ki je zadolžen za opravljanje določene funkcije (odgovorni funkcionar torej), v zameno za denarno ali kakšno drugačno nelegalno nagrado izvaja dejanja, ki privilegirajo dajatelja te nagrade, in s tem povzročajo škodo organizaciji, ki ji pripada, se pravi državi«. Pojav korupcije je tako tesno povezan s konceptom javnega interesa in sicer kot njegova kršitev, tj. kršitev načela odgovornosti do skupnosti (Rogow in Lasswell, 1963: 132).

Kot vsaka korupcija, tudi korupcija v javnem sektorju, potrebuje dve strani: tisto stran, ki podkupuje, in tisto, ki sprejema podkupnino;

slednja se nahaja v sferi državnega sektorja. Obe strani delujeta z namenom pridobiti osebno korist, pri tem pa »kršita moralne in pravne norme ter rušita temelje demokratične družbe ter pravne države« (Dobovšek, 2004: 219). Običajni primeri politične korupcije vsebujejo štiri komponente (Philp, 2002: 57):

- državnega ali občinskega funkcionarja in zaposlenega v javnem sektorju, ki za pridobitev osebne koristi
- krši norme svoje javne funkcije in
- škoduje interesom javnosti
- na račun tretje osebe, ki nagradi funkcionarja (zaposlenega v javnem sektorju) v zameno za to, ker mu je priskrbel dobrine in storitve, ki jih sicer ne bi dobil ali pa bi moral plačati tržno ceno.

Pobuda za koruptivno dejanje

Pobuda za koruptivno dejanje je lahko tako na strani dajalca kot na strani prejemnika. V prvem primeru gre za poskus posameznika, da bi pridobil korist, do katere ni upravičen, ali da bi se izognil določeni kazni. V drugem primeru pa gre običajno za izsiljevanje plačila za izvedbo dejanja, ki bi ga uradnik (ali drugi zaposleni v javnem sektorju) moral tako ali tako opraviti. Končni učinek pa je v obeh primerih podoben, tj. pridobitev nelegitimne koristi na račun javne škode – tako materialne (neupravičeno trošenje javnih sredstev) kot moralne (spodkopavanje pravnega reda in norm skupnosti).

Akterji korupcije

Akterji korupcije so različni. Na strani prejemnikov podkupnin so to lahko javni funkcionarji različnih rangov iz različnih področij in nivojev javne administracije, pa tudi zaposleni v zdravstvu, šolstvu ipd. Na strani podkupovalcev pa gre lahko bodisi za »običajne državljane« (ki se nahajajo v vlogi potencialnih prejemnikov javnih storitev, pa tudi sankcij) bodisi različne organizirane interesne skupine in lobije (ki si prizadevajo zagotoviti čim bolj ugoden ekonomski položaj ali družbeni status).

2.2 Vrste koruptivnega delovanja

Pojavne oblike korupcije v javni sferi se precej razlikujejo tako po obsegu kot po intenzivnosti. Po opredelitvi raziskovalcev Svetovne banke obstajajo trije glavni tipi politične korupcije (Hellman, Jones in Kaufman, 2000; Hellman et al., 2000):

- 1. administrativna korupcija (»petty corruption«),
- 2. koruptivna zloraba javnih sredstev (»public procurement corruption«),
- 3. »zajetost« države s strani posebnih interesov (»state capture«).

Administrativna korupcija

Administrativna korupcija označuje zlorabo obstoječih zakonov in pravil s strani državnih funkcionarjev v pridobitne namene. V to kategorijo sodi izsiljevanje podkupnin za opravljanje določenih storitev (npr. izdaja gradbenega dovoljenja) ali pa neukrepanje v primeru kršitve zakona (npr. neizdaja kazni za storjen prometni prekršek). To je najbolj »običajna« oblika korupcije, tj. tista, s katero imajo navadni državljani največ stika.

Javna naročila

Z velikopoteznejšo obliko korupcije imamo opraviti pri javnih naročilih. Pri koruptivni zlorabi javnih sredstev gre za alokacijo javnih resursov, izvedeno na koruptivni osnovi. Sem sodi podeljevanje javnih koncesij, pogodb itd. na podlagi podkupovanja, s čemer podkupovalec pridobi privilegiran položaj pri opravljanju določene dejavnosti.

»Zajetost« države

T.i. »zajetost« države pa se nanaša na vpliv na odločitve nosilcev oblasti, kot so ministrstva, javne agencije, parlament, sodišča, s pomočjo različnih koruptivnih dejanj. Na ta način skušajo interesne skupine (predvsem tiste s področja gospodarstva) doseči takšne politične, upravne, ali sodne odločitve, ki so jim po volji oz. ki jih postavijo v privilegiran položaj nasproti konkurentom. Na tak koruptiven način lahko denimo parlamentarci sprejmejo zakon, ki ščiti določene ekonomske akterje pred konkurenco (preko visokih carin, administrativnih ovir za vstop na določen trg itd.). Ali pa občinski svetniki preprečijo gradnjo poslovnega objekta, ki bi lahko predstavljal konkurenco nekemu. Ali pa v sodnem sporu sodišče izda rzsodbo, ki je v korist določenemu vplivnemu posamezniku, organizaciji ali skupini (in ki lahko predstavlja precedens za kasnejše sodne odločitve).

»Zajetost države« predstavlja najbolj celovito, se pravi sistemsko obliko korupcije, saj tu ne gre zgolj za posamezna koruptivna dejanja, ampak se sam normativni okvir oblikuje na koruptivni osnovi. Tako so razne deformacije vgrajuje v same temelje sistema, kar predstavlja veliko oviro pri njegovem delovanju. Ob vsej svoji obsežnosti – ali pa prav zaradi nje – je to pojav, ki ga je zelo težko detektirati (še težje kot ostale oblike korupcije), pač zaradi velikih vložkov, ki so v igri in ki akterje silijo h konspirativnosti tovrstnega početja. Poleg tega ga je težko vselej ločiti od raznih legalnih oblik političnega pritiska s strani organiziranih interesov, denimo lobiranja. V svojih značilnostih je »state capture« sorodna drugemu malignemu sistemskemu fenomenu – klientelizmu. Pogosto je namreč težko ugotoviti, ali se nelegitimni vpliv določenih močnih skupin izvaja na podlagi neposrednih poplačil ali pa gre za omrežja medsebojno povezanih oseb na posameznih ključnih pozicijah v družbi, ki se medsebojno podpirajo in s tem ohranjajo svoje privilegije.

Transparentnost političnega sistema

V splošnem je politična korupcija izraz šibke transparentnosti političnega sistema. Pojem transparentnost označuje razvidnost razmerij med različnimi institucionalnimi akterji, zagotavljanje obnašanja v skladu s konsenzualno sprejetimi družbenimi normami pravičnosti na različnih sistemskih področjih in sankcioniranje kršitev teh norm (Tomšič, 2002: 53). S transparentnostjo je tesno povezan obstoj primerne pravnega okvira, predvsem pa uspešnost delovanja institucij pravne države. Pravna ureditev, ki pomeni regulacijo razmerij, odnosov in aktivnosti na vseh ključnih področjih družbenega življenja, namreč predstavlja temelj, brez katerega si funkcioniranja družbe sploh ni mogoče zamisliti. V moderni kompleksni družbi sta obseg in zapletenost zakonodaje zadobila še posebej velike razsežnosti, saj mora le-ta regulirati veliko število medsebojno različnih dejavnosti. V takšnih razmerah imajo institucije pravne države nadvse pomembno vlogo. Zagotavljati morajo namreč pravno varnost, s tem da posameznike, skupine in organizacije prek ustreznega sistema sankcij »silijo« k spoštovanju splošno veljavnih »pravil igre«. Po drugi strani pa je njihova nič manj pomembna naloga varovanje pravic in svoboščin ljudi, predvsem nasproti nosilcem politične in ekonomske moči. Tako lahko rečemo, da je vloga institucij

pravne države na eni strani v omejevanju svobode, na drugi strani pa v njeni zaščiti. Vendar to ni v medsebojnem neskladju, saj je omejevanje »absolutne« svobode enih, se pravi svobode, ki se izrodi v samovoljo, pogoj svobode drugih in skupnosti kot celote.

Razširjenost

Razširjenost različnih oblik korupcije je tako v prvi vrsti posledica pomanjkljivega funkcioniranja pravne države. Razlog za to je v nezadostnih kompetencah ljudi v institucijah nadzora, še posebej pa v pomanjkanju avtonomije teh institucij nasproti nosilcem oblasti. Gre za šibkost ali pa celo odsotnost ti. horizontalne odgovornosti, ki pomeni vzajemni nadzor med različnimi vejami oblasti, zagotavljajo pa jo specializirane in avtonomne institucije, predvsem sodstvo pa tudi nekatere druge institucije, kot so računsko sodišče, centralna banka itd. (O'Donnell, 1998). Pomembne so tudi nekatere druge predpostavke političnega sistema. Tako dolgotrajna vladavina ene politične opcije brez učinkovitega nadzora močne opozicije predstavlja tveganje za razmah koruptivnih in klientističnih praks. Vladajoča elita se namreč v primeru dolgotrajnega zasedanja oblastnih pozicij začne počutiti »nedotakljivo«, s tem pa se povečajo tako skušnjave kot priložnosti za zlorabo javnih resursov v nelegitimne namene. Pomemben je tudi karakter same državne administracije. Neavtonomna in spolitizirana državna administracija z neizoblikovanim občutkom javnega poslanstva lažje podlega koruptivnim pritiskom. (Je pa politiziranost državne uprave običajno povezana z monopolom določene politične opcije.)

Obstajajo pa tudi določene socio-ekonomske in kulturne karakteristike, ki povečujejo možnosti za razmah korupcije. Nekateri menijo, da je predvsem v Tretjem svetu korupcija povezana s procesom modernizacije (Huntington, 1970). Pri tem gre na eni strani za oslabitev tradicionalnih vrednot, ki so predstavljale dejavnik moralne regulacije družbenega vedenja, po drugi strani pa so moderizacijske spremembe v socialni in ekonomski strukturi običajno generirane s strani države oz. politike. Prav močna vloga države pri alokaciji družbenih resursov in nadzorovanju procesov velja za precejšen dejavnik tveganja, saj velike diskrecijske pravice, s katerimi razpolagajo državni funkcionarji, pomenijo možnost njihove zlorabe v zasebne namene, še posebej ob šibkosti institucij pravne države. To

velja tudi razmere v nekdanjih socialističnih državah, kjer je ekonomska modernizacija v smislu oblikovanja tržnega gospodarstva del političnega procesa, kar povečuje koruptivne priložnosti. Te države so namreč podedovale obsežno državo, ki ima na razpolago številne resurse za »menjavo«, kar pomeni, da jih oblastniki lahko uporabijo za nagrajevanje svoje klientele (Sajo, 2002).

Pred časom so nekateri trdili, da ima lahko korupcija v določenih razmerah pozitivno vlogo, saj pomeni nekakšen korektiv za delovanje sicer neučinkovitih državnih institucij in premagovanje pogosto nesmiselnih birokratskih ovir, ki otežujejo svobodno podjetniško delovanje (Huntington, 1970; Leff, 1970). Vendar pa je v tem primeru to prej dokaz deformiranega delovanja države, pri čemer, kot pravi Myrdal (1970), različne koruptivne prakse zmanjšujejo, ne pa povečujejo njeno učinkovitost. Nobenega dvoma ni – na to kažejo vse mednarodne primerjalne študije - da so družbe z visoko stopnjo korupcije neučinkovite v političnem in ekonomskem smislu. Slovenija v tem oziru ne spada med države z visoko stopnjo korupcije, vendar pa niti med nekorrupтивne države. Je nekje vmes. Vsekakor pa bo bilo treba poglobiti vedenje o tem fenomenu in analizirati njegov vpliv na različne podsisteme ter na celotno družbeno dinamiko v okviru procesov globalizacije.

2.3 Sklep

Rečemo lahko, da predstavlja korupcija – politična pa še posebej – eno najresnejših ovir družbenemu razvoju, saj pomeni izgubo velike količine potencialov in resursov, ki bi bili lahko uporabljeni v razvojne namene.

Pri tem gre tako za:

- 1. materialne resurse, saj se namesto za razvojne naložbe sredstva porabljajo za podkupnine, koruptivno okolje pa tudi ni privlačno za zunanje investitorje;
- 2. intelektualne potenciale, saj ljudje ne napredujejo toliko na osnovi sposobnosti in znanja kot na osnovi koruptivno pridobljene protekcije; in

→ 3. moralno stanje, saj korupcija vodi v degradacijo moralnih norm in zmanjševanje zaupanja ljudi tako v institucije sistema kot tudi v soljudi.

Tudi z vidika demokratičnosti ima korupcija negativne posledice. Deluje namreč proti načelom družbene enakosti, saj so v koruptivnih razmerah socialno šibke skupine, ki ne posedujejo zadostnih sredstev za podkupovanje, tiste, ki jim je otežen dostop do javnih dobrin in storitev, ki naj bi bile načeloma dostopne vsem. Takšne razmere predstavljajo tudi grožnjo svobodi, saj si tisti, ki imajo ustrezne resurse, lahko za doseg svojih ciljev privoščijo kršenje zakonov in (tudi nasilno) poseganje v pravice drugih. Zato so zelo pomembni obrambni, »imunski« sistemi, ki preprečujejo širitev in persistiranje koruptivnega delovanja. V prvi vrsti gre za institucionalne, sistemske mehanizme, za uveljavitev pravne države in nadzornih institucij. Zanimariti pa ne smemo vrednotnih in moralnih dejavnikov v smislu politične in pravne kulture.

2.4 Bibliografija

- Dobovšek, Bojan (2004): *Korupcija v Slovenski javni upravi*. V: Brezovšek, Marjan in Haček, Miro (ur.), *Upravna kultura*. Ljubljana: FDV.
- Friedrich, Carl (1972): *The Pathology of Politics*. New York: Harper & Row.
- Hellman, Joel, Jones, Geraint in Kaufman, Daniel (2000): »Seize the State, Size the Day«: *State Capture, Corruption and Influence in Transition*, World Bank & European Bank for Reconstruction and Development. http://www.orlbank.org/wbi/governance/working_papers.htm
- Hellman, Joel, Jones, Geraint, Kaufman, Daniel in Schankerman, Mark, (2000), *Measuring Governance, Corruption and State Capture*, World Bank & European Bank for Reconstruction and Development. http://www.worldbank.org/wbi/governance/working_papers.htm
- Huntington, Samuel (1968): *Political order in changing societies*. New Haven: Yale University Press.
- Leff, Nathaniel (1970): »Economic Development through Bureaucratic Corruption«. V: Heidenheimer, Arnold (ur.), *Political Corruption*. New York: Holt, Rinehart and Wilson.
- Myrdal, Gunnar (1970): »Corruption: Its Causes and Effects«. V: Heidenheimer, Arnold (ur.), *Political Corruption*. New York: Holt, Rinehart and Wilson.
- O'Donnell, Guillermo (1998): »Horizontal Accountability in New Democracies«. *Journal of Democracy*, 9, 3, 112-126
- Philp, Mark (2002): »Political Corruption, Democratization, and Reform«. V: Kotkin, Stephen in Sajo, Andras (ur.), *Political Corruption in Transition*. Budapest, New York: CEU Press.
- Rogow, Arnold A. in Lasswell, Harold (1963): *Power, Corruption, and Rectitude*. Englewood Cliffs, New York: Prentice-Hall.
- Sajo, Andras (2002): »Clientism and Extortion: Corruption in Transition«. V: Kotkin, Stephen in Sajo, Andras (ur.), *Political Corruption in Transition*. Budapest, New York: CEU Press.
- Thomas, Vinod et al. (2000): *The Quality of Growth*. New York: Oxford University Press.
- Tomšič, Matevž (2002): *Politična stabilnost v novih demokracijah*. Ljubljana: ZPS.

3 Raziskovalni pristop

3.1 Metoda

Telefonsko anketiranje

Telefonsko anketiranje sodi med kvantitativne raziskovalne pristope, za katere je značilna uporaba strukturiranih intervjujev na večjem, reprezentativnem vzorcu, katerega rezultat so številčne vrednosti, primerne za različne statistične analize.

Telefonsko anketiranje izvajamo v Aragonovem CATI (Computer Assisted Telephone Interviewing) studiu s 42 delovnimi mesti, podprtimi z Sawtooth™ WinCati 4.1 programsko opremo. Le ta nam omogoča oblikovanje in upravljanje z vprašalniki, upravljanje z vzorci in dinamiko klicanja potencialnih anketirancev, sprejemanje in vračanje klicev, avtomatsko klicanje skupaj z verjetnostnim klicanjem (naključno generiranje telefonskih števil), smiseln potek anketiranja (poglobljanje ali preskok vprašanj glede na predhodne odgovore respondenta), snemanje odprtih odgovorov, kontrolo neodgovorov, kontrolo nekonsistentnosti odgovorov, neposredni izvoz podatkov in opisov spremenljivk ter njihovih vrednosti v podatkovno bazo kateregakoli formata.

3.2 Vzorec

Vzorec smo oblikovali s postopkom naključnega izbora iz seznama telefonskih naročnikov. Telefonske številke so bile sistematično izbrane v vzorec tako, da so ustrezale lokalni razpršitvi prebivalstva glede na 6 vzorčnih točk, to so regije, osnovane na slovenskih telefonskih omrežjih. Kriterij izbora sogovornika v gospodinjstvu je bil: polnoletna oseba, ki je zadnja praznovala rojstni dan.

Zbrane podatke smo glede na struktura odstopanja polnoletne populacije utežili (ponderirali). Pri ponderiranju smo uporabili postopek, ki je primerljiv s predhodnimi merjenji Stališča do korupcije in je opisan v dokumentu S.Kurdija, J.Štebe, »Oblikovanje vzorčnih uteži za telefonsko anketo Politbarometer«, CJMMK, PB3/97. Sistem ponderacije temelji na populacijskih izenačitvah glede na spol, dokončano izobrazbo in velikost naselja.

3.3 Izvedba

Izvedba je potekala med 13. in 22.12.2005 v računalniško podprtem telefonskem studiju podjetja Aragon d.o.o. na Zaloški 69 v Ljubljani.

3.4 Merski instrument

Zasnova vprašalnika Stališča o korupciji 2005 temelji na predlogi, ki jo je podal naročnik (MATRA - research - results - CRJMMK – vprašalnik).

3.5 Interpretacija podatkov

Za interpretacijo podatkov smo izračunali interval zaupanja in koeficient variacije.

Interval zaupanja

Na osnovi ocene za standardno napako lahko izračunamo interval zaupanja za populacijske deleže. Pri vsaki normalni porazdelitvi je 95% vseh elementov znotraj intervala, ki ga v obe smeri začrtuje $\pm 1,96$ standardnega odklona od aritmerične sredine (Kalton, Vehovar, 2001:20). Intervali zaupanja (95%) za izračunane odstotke v poročilu za velikost vzorca $n=1000$ so predstavljeni v tabeli. Pri deležu 5% lahko s 95% gotovostjo trdimo, da se nahaja v intervalu med 3,6 in 6,4%.

%	spodnja meja intervala	zgornja meja intervala
5	3,6	6,4
10	8,1	11,9
15	12,8	17,2
20	17,5	22,5
25	22,3	27,7
30	27,2	32,8
35	32,0	38,0
40	37,0	43,0
45	41,9	48,1

Koeficient variacije

Koeficient variacije za cenilko omogoča vpogled, kje je glavnina vzročnih ocen. Ker je vzorčna porazdelitev za cenilko pri velikih vzorcih vedno normalna, lahko iz koeficienta variacije podrobno sklepamo o njeni porazdelitvi, razpršenosti in s tem tudi o kakovosti cenilke (Kalton, Vehovar, 2001: 124).

Kriterij za objavo vzorčnih ocen:

- $CV > 0,33$ (nezanesljiva ocena)
- $0,20 < CV < 0,33$ (slaba ocena)
- $CV < 0,10$ (natančna ocena)

V tabeli so prikazani koeficienti variacije za odstotke pri velikosti vzorca $n=1000$. Iz tabele je razvidno, da so odstotki velikosti 1 na meji zanesljivosti (nezanesljivosti) ter da odstotki enaki 10 ali višji predstavljajo natančne ocene.

%	CV
1	0,31
5	0,14
10	0,095
15	0,075
20	0,063
25	0,055
30	0,048
35	0,043
40	0,039
45	0,035

3.6 Projektna skupina

Projektno skupino raziskave Stališča o korupciji 2005 so sestavljali:

Janko Hočevar, direktor Aragon d.o.o.;

dr. Frane Adam, FDV;

dr. Matej Makarovič, FDV;

dr. Matevž Tomšič, FDV;

Patricia Cucin, Aragon d.o.o.;

Jana Prešeren, Aragon d.o.o.;

Emuela Kristan, Aragon do.o.o.;

Primož Dolžan, Aragon d.o.o.;

Robert Pajek, Aragon d.o.o.

Barbara Borlak, Aragon d.o.o.

Hana Turnšek, mlada raziskovalka.

4 Rezultati raziskave »Stališča o korupciji 2005«

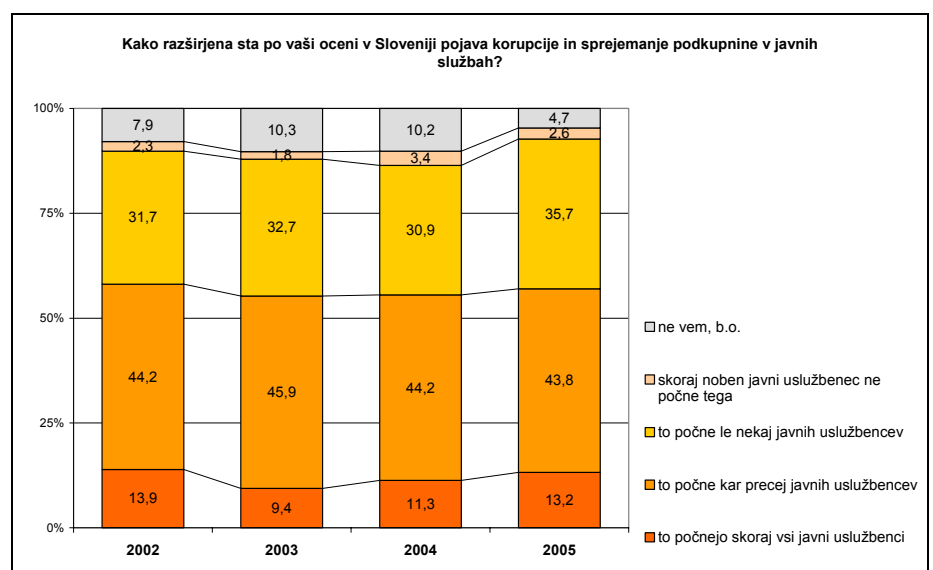
V nadaljevanju so, po vsebinskih sklopih, predstavljeni rezultati za leto 2005 in primerjava s predhodnimi merjenji v kolikor je možna.

4.1 Ocene razširjenosti korupcije v Sloveniji

4.1.1 Razširjenost korupcije v javnih službah

Razširjenost korupcije v javnih službah je indikator prevladujoče predstave o razširjenosti korupcije v javnem sektorju. Ta predstava pa se lahko oblikuje pod vplivom različnih dejavnikov, zato zastavljenega vprašanja ne smemo razumeti kot neposreden indikator razširjenosti korupcije.

Dobra polovica respondentov meni, da je korupcija razširjena v Sloveniji. 13% respondentov meni, da je korupcija prisotna pri vseh javnih uslužbencih. Največji del respondentov (44%) meni, da je koruptivno vedenje značilno za precejšen del javnih uslužbencev. 36% respondentov meni, da je koruptivno obnašanje značilno za manjši del javnih uslužbencev (to počne le nekaj javnih uslužbencev).

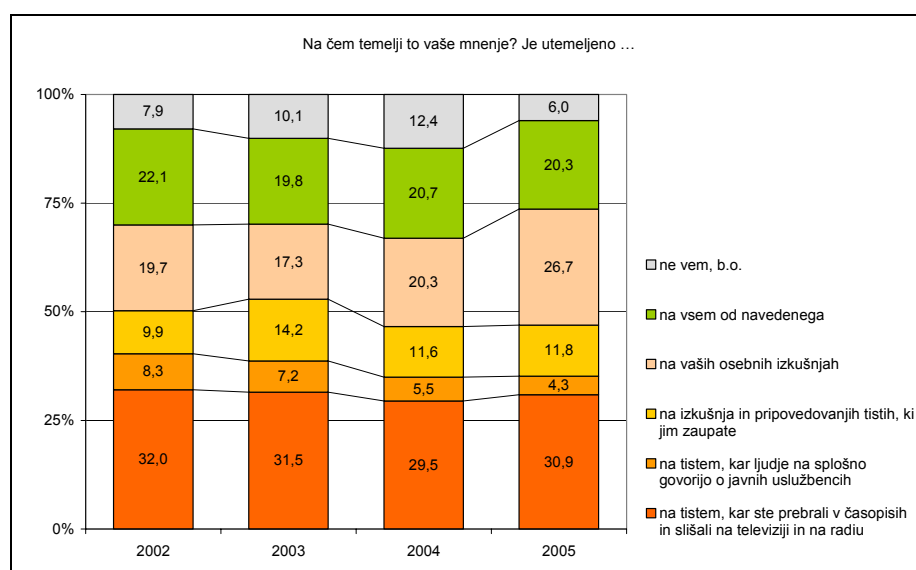

V letu 2005, se je v primerjavi s prejšnjimi merjenji, zmanjšal delež neodpredeljenih na slabih 5%. Na ta račun se je povečal delež respondentov, ki menijo, da je koruptivno obnašanje značilno za manjši del javnih uslužbencev (35,7%). Razlike so statistično značilne.

Glede na demografske karakteristike med respondenti ni razlik glede na spol, starost in regijo. Višjo stopnjo razširjenosti korupcije so Sloveniji pripisali segmenti z nižjimi stopnjami izobrazbe (osnovna, poklicna, srednja šola), s podpovprečnimi dohodki ali brez dohodkov, ki so glede na zaposlitveni status kmetje, brezposelni, samozaposleni, šolajoči.

4.1.2 Dejavniki, ki vplivajo na oblikovanje stališč

V letu 2005 so mediji in osebne izkušnje v največji meri oblikovale stališča respondentov glede razširjenosti korupcije v javnih službah. Takšno stališče glede razširjenosti korupcije skupaj utemeljuje dobra polovica respondentov.

Iz grafikona je razvidno, da se je v letu 2005, v primerjavi s prejšnjimi merjenji, povečal pomen osebnih izkušenj. Zmanjšal se je delež neopredeljenih (6%), medtem ko ostaja pomen medijev, pri ocenjevanju razširjenosti korupcije, približno enak (31%). Razlike med mnenji o razširjenosti korupcije v primerjavi s prejšnjimi merjenji so statistično značilne.

Demografsko je vpliv medijev izrazitejši med starejšimi (nad 61 let), nižje izobraženimi in respondenti s podpovprečnimi dohodki.

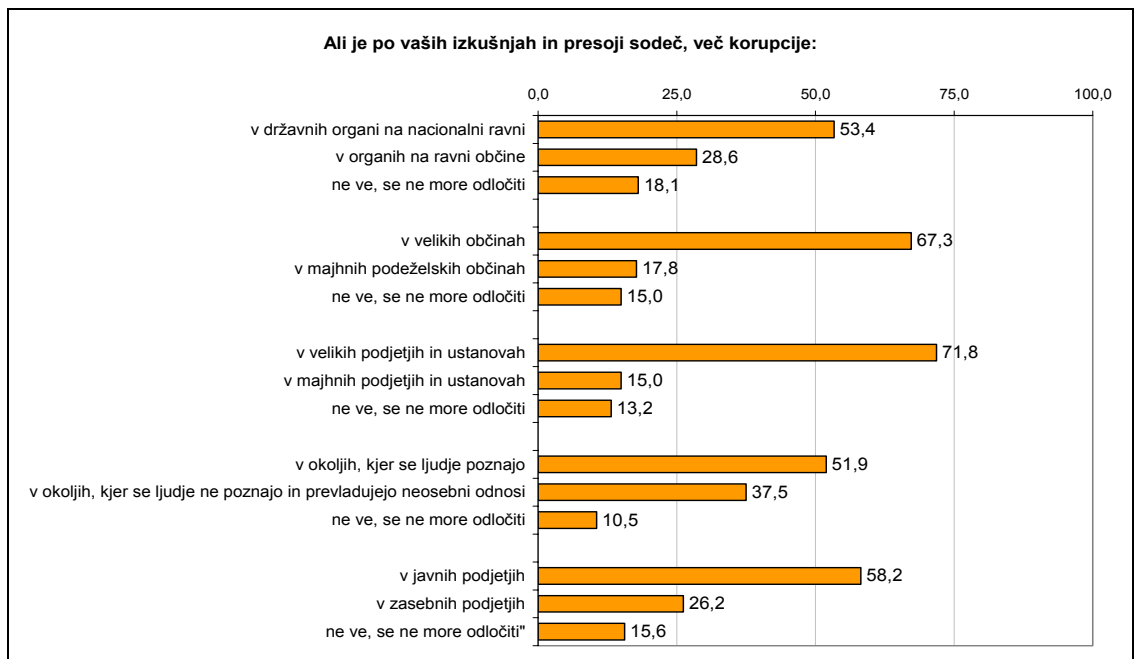
Utemeljevanje razširjenosti korupcije na podlagi osebnih izkušenj je izrazitejše na starostnem segmentu nad 46 let, segmentu z dokončano poklicno šolo, med kmeti, samozaposlenimi in gospodinjami. Pri dohodku velja, da na podlagi osebnih izkušenj podajajo mnenje o razširjenosti korupcije tako respondenti s podpovprečnimi kot tudi respondenti z nadpovprečnimi dohodki.

Svoje mnenje o razširjenosti korupcije v Sloveniji na vseh virih utemeljujejo predvsem mlajši respondenti (18 do 29 let), najvišje izobraženi, brezposelni, šolajoči in respondenti z nadpovprečnimi dohodki.

4.1.3 Razširjenost korupcije glede na velikost okolja

V letu 2005 smo dodali vprašanja, ki dodatno osvetljujejo mnenje o razširjenosti korupcije. Teme presegajo okvir javne uprave, saj poleg le-te vključujejo tudi podjetja. Iz grafikona je razvidno, da je po mnenju respondentov korupcija v večji meri prisotna v državnih organih na nacionalni ravni kot pa v organih na ravni občin. Na ravni občin prevladuje mnenje, da je več korupcije v velikih občinah. Enako velja za podjetja in ustanove. Glede na tip podjetij pa prevladuje mnenje, da je korupcija v večji meri prisotna v javnih podjetjih kot pa v zasebnih podjetjih.

Kljub temu, da respondentje menijo, da je korupcija v večji meri prisotna v večjih okoljih (na nacionalni ravni, v velikih občinah, v velikih podjetjih) pa kontradiktorno menijo tudi, da je korupcija v večji meri prisotna v okoljih, kjer se ljudje poznajo.

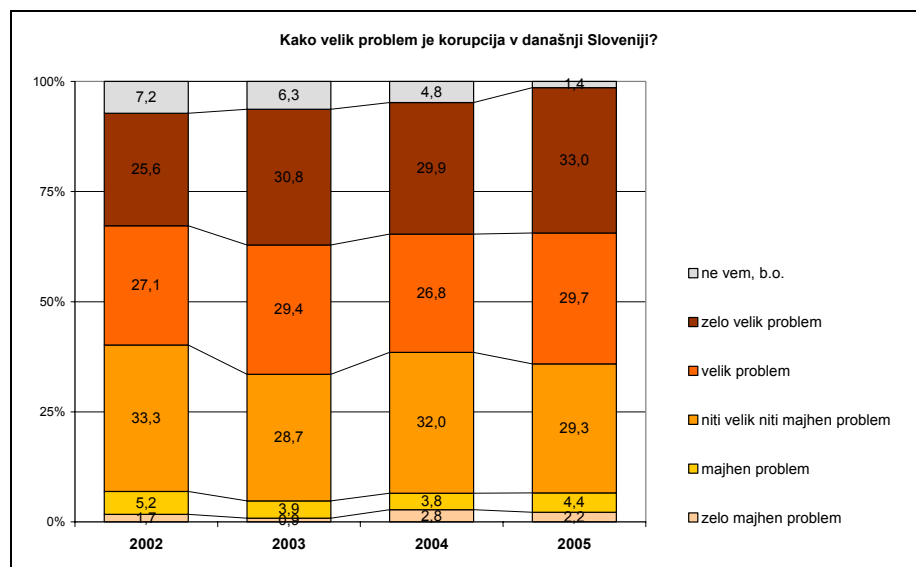
Protislovje bi lahko verjetno deloma pojasnjevali s samo predstavo ljudi o učinkih medsebojnega poznanstva in bolj osebnih odnosov med ljudmi. Očitno je, da respondenti v teh odnosih niso toliko prepoznali učinkov medosebnega neformalnega nadzora, kot so prepoznali morebitno priložnost, da se tesna poznanstva izkoristi za koruptivne prakse. Sklepanje večjega dela respondentov je lahko torej šlo v smeri, da je korupcija po eni strani verjetnejša v velikih in manj preglednih sistemih, po drugi strani pa je verjetnejša tudi v okoljih, kjer se osebe, potencialno vpletene v korupcijo, med seboj bolje poznajo in zato lažje napovedo reakcijo drug drugega. Možna implikacija tega sklepanja bi lahko bila, da neformalni mehanizmi družbenega nadzora niso razumljeni kot posebno učinkoviti in da je očitno osebno poznanstvo v predstavah ljudi prej mogoče izrabiti za koruptivno prakso kot pa za medsebojni nadzor v (neformalnem) boju proti korupciji. Očitno je, da je v percepciji okoliščin, v katerih prihaja do korupcije, 'na delu' več različnih dejavnikov (velikost in nepreglednost organizacij na eni strani in gostota stikov med ljudmi na drugi strani), ki vsak na svoj način pripevajo h koruptivnemu vedenju, med katerimi pa respondenti očitno ne vidijo neskladja. Možna pa je tudi razlaga, da so v velikih organizacijah motivi za korupcijo večji predvsem zaradi večjih resursov in s tem potencialnih dobitkov, ki jih lahko prinaša tovrstno ravnanje.

4.1.4 Predstava o obsegu korupcije kot problema v Sloveniji

Zastavljeno vprašanje o tem, kako velik problem je korupcija, je kombinacija dveh bistvenih razsežnosti:

- 1) koliko je korupcija razširjena in
- 2) kako problematična je ta razširjenost.

60% respondentov meni, da je korupcija v Sloveniji velik oziroma zelo velik problem. Slaba tretjina respondentov je do obsega korupcije v Sloveniji indiferentna (niti velik, niti majhen problem). Le 7% respondentov ocenjuje, da korupcija v Sloveniji ne predstavlja problema.

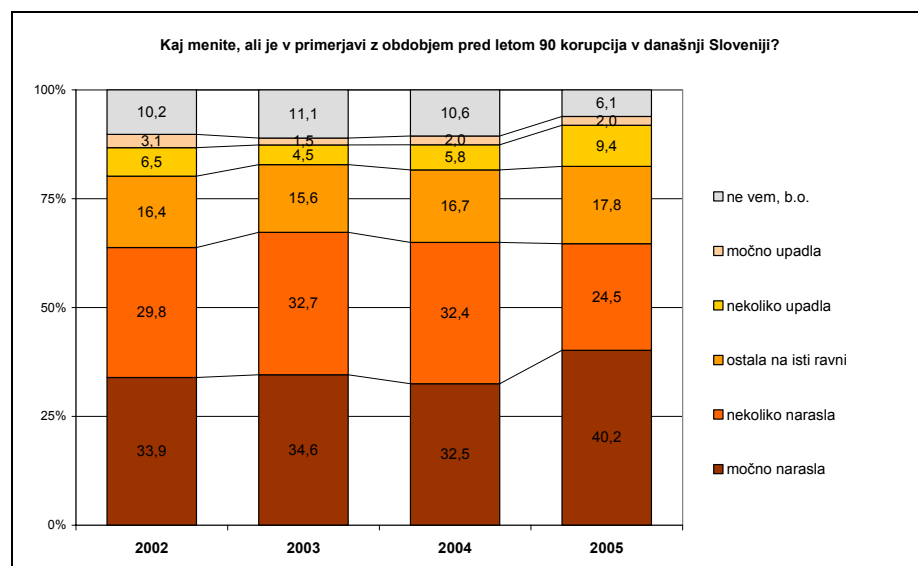
V primerjavi s prejšnjimi merjenji se je nekoliko povečal delež respondentov, ki ocenjujejo, da je korupcija zelo velik problem ter delež tistih, ki menijo da je velik problem. Nekoliko se je zmanjšal delež tistih, ki menijo, da korupcija v Sloveniji ni niti velik, niti majhen problem.

Razlike med merjenji so statistično značilne in lahko kažejo na rahel trend rasti tako v prepričanju o obsegu korupcije kot v zavesti o njeni globoki problematičnosti. Glede na mednarodne primerjave, iz katerih je mogoče sklepati, da je korupcija v Sloveniji nesporno prisotna v omembe vrednem obsegu, ne dosega pa izrazitih razsežnosti, bi odgovori na to vprašanje dejansko kazali na omembe vredno (ne pa ekstremno) raven korupcije, v kombinaciji z – bolj pozitivnim elementom – relativno visoko stopnjo o njeni problematičnosti.

Respondenti, ki v višji meri ocenjujejo, da je korupcija v Sloveniji problem, predstavljajo segment starejših od 30 let, nižje izobraženih, kmetov, s podpovprečnimi dohodki. Segment, ki ima nadpovprečne vrednosti pri ocenah obsega korupcije ima tudi nadpovprečne vrednosti pri ocenah o obsegu problema korupcije v Sloveniji. Respondenti z nadpovprečnim dohodkom (mnogo višjim od povprečnega), samozaposleni in najvišje izobraženi v višji meri ocenjujejo, da korupcija v Sloveniji ne predstavlja problema.

4.1.5 Referenčno obdobje korupcije

Dve tretjini respondentov menita, da je korupcija v Sloveniji narasla po letu 1990. Največji segment respondentov (40%) meni, da je korupcija po letu '90 močno narasla, 25%, da je nekoliko narasla. 10% respondentov meni, da je korupcija po letu 1990 upadla.

V primerjavi s predhodnimi merjenji je v letu 2005 narasel delež respondentov, ki menijo, da je korupcija v Sloveniji po letu 1990 močno narasla ter po drugi strani tudi delež tistih, ki menijo, da je nekoliko upadla. Deleža sta se povečala na račun tistih, ki menijo, da je korupcija nekoliko narasla in neopredeljenih. Razlike med merjenji so statistično značilne.

Upokojenci, starejši od 61 let, segment s podpovprečnimi dohodki v višji meri ocenjuje, da je korupcija v Sloveniji narasla po letu 1990.

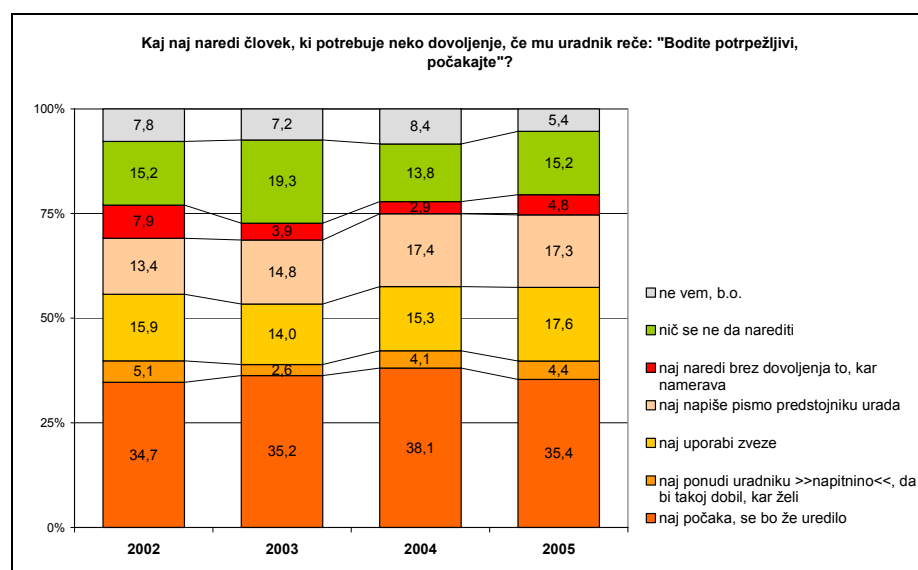
To je lahko povezano s povečanjem socialnih razlik, do katerega je prišlo po prehodu v tržno gospodarstvo. Tisti, ki so se znašli v slabšem položaju, so to dejstvo sprejeli z nezadovoljstvom, socialne in ekonomske razlike, ki so postajale vedno bolj očitne, pa imeli kot nekaj krivičnega in posledica nelegitimnih dejanj – tudi takšnih, povezanih s korupcijo.

4.2 Ravnanja in ocene verjetnosti korupcije na posameznih področjih

4.2.1 Neposreden kazalec koruptivnega potenciala

Dobra tretjina respondentov meni, da je v komunikaciji z javnimi uslužbenci, ki rečejo »Bodite potrpežljivi, počakajte« najprimernejša pasivna drža (»naj počaka, se bo že uredilo«). Po velikosti strukturnih deležev predstavljajo nadaljnjo tretjino respondentov tisti, ki menijo naj oseba namesto čakanja na ugodno rešitev uporabi zveze ter tisti, ki menijo, da naj oseba napiše pismo predstojniku urada. Apatična drža (»nič se ne da narediti«) je najboljši način po mnenju 15% respondentov.

Koruptivno obnašanje (»naj ponudi uradniku napitnino...«) so priporočili 4% respondentov.

V primerjavi s predhodnimi merjenji, se je v letu 2005, zmanjšal delež pasivne drža (»naj počaka«). Na ta račun se je povečal delež

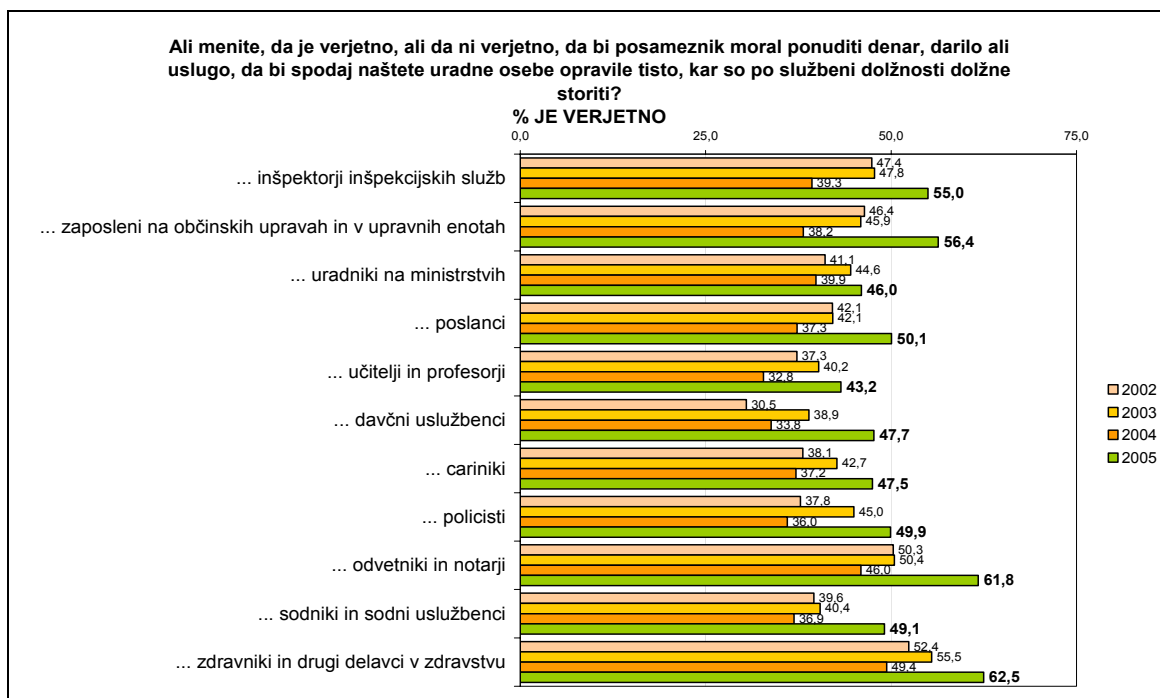
respondentov, ki menijo, da je najbolje uporabiti zveze in delež respondentov, ki menijo, da se ne da nič narediti. Prihaja do statistično značilnih razlik.

Demografska struktura kaže, da pasivno držo preferirajo ženske, nižje izobraženi in segmenti s podpovprečnimi dohodki. V tem smislu bi lahko trdili, da je pasivna drža značilna predvsem za družbeno šibkejšo skupine, ki ne razpolagajo z določenimi resursi.

Protestna drža je prav tako nadpovprečno značilna za ženske in visoko izobražene. Koruptivno obnašanje nadpovprečno predlagajo moški, respondenti s poklicno izobrazbo in gospodinje. Uporabo zvez predlagajo prav tako moški, segment visoko izobraženih, brezposelni, študentje, samozaposleni. Apatija je nadpovprečno značilna za segment s poklicno izobrazbo, medtem ko so uporniško držo nadpovprečno predlagali moški in kmetje.

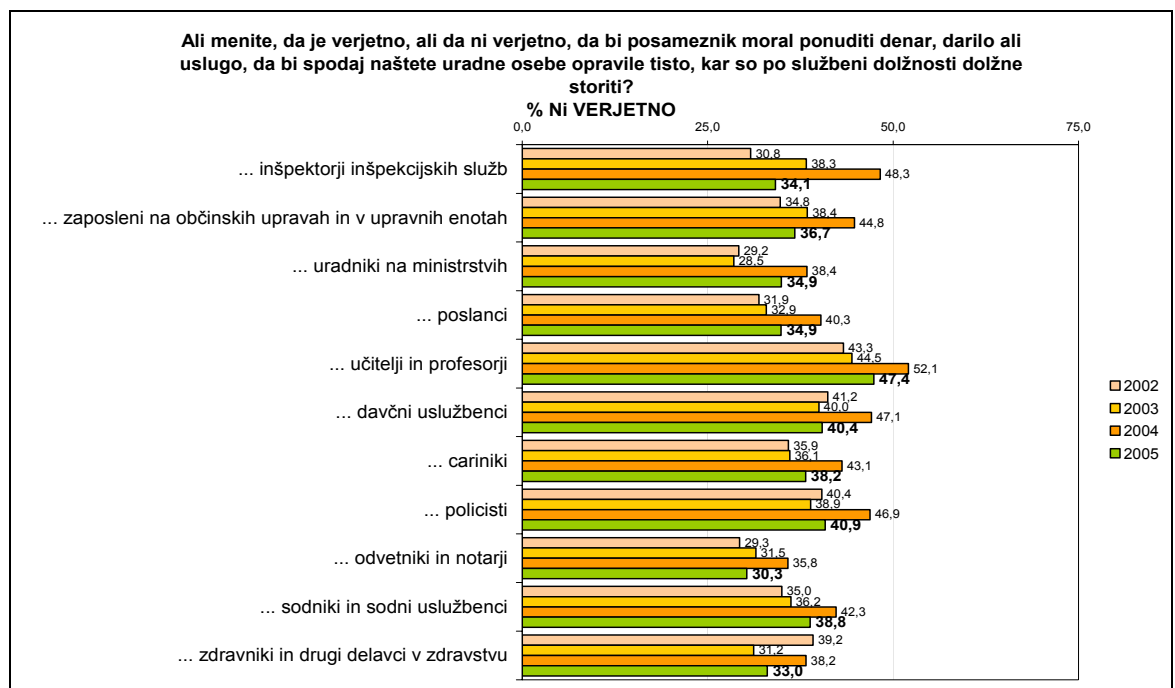
4.2.2 Verjetnost korupcije na izbranih področjih

Korupcija je po mnenju respondentov najbolj verjetna v zdravstvu (63%), med odvetniki in notarji (62%) ter zaposlenimi na občinskih upravah in v upravnih enotah (56%). V primerjavi s predhodnimi leti se je v letu 2005 verjetnost korupcije povečala v vseh segmentih javnih uslužbencev.

V nadaljevanju opisujemo demografsko analizo verjetnosti koruptivnega obnašanja za področja javne uprave, pri katerih je verjetnost korupcije po mnenju anketiranih višja od 50%. Demografska analiza kaže, da zdravnikom in ostalim zdravstvenim delavcem moški in segment med 30 in 45 let pripisuje večjo verjetnost korupcije. Odvetnikom in notarjem pripisujejo višjo verjetnost korupcije nižje izobraženi (osnovna šola, poklicna šola) ter segment med 30 in 61 let. Moški, starostni razred med 30 in 45 let, brezposelni, kmetje so občinskim upravam in upravnim enotam pripisali nadpovprečno verjetnost korupcije. Za inšpektorje in inšpekcijske službe velja, da jim višjo stopnjo koruptivnosti pripisujejo mlajši (do 45 let), brezposelni, študentje in kmetje. Poslancem pripisujejo nadpovprečno verjetnost korupcije mlajši (do 45 let), kmetje, nižje izobraženi, s podpovprečnimi dohodki.

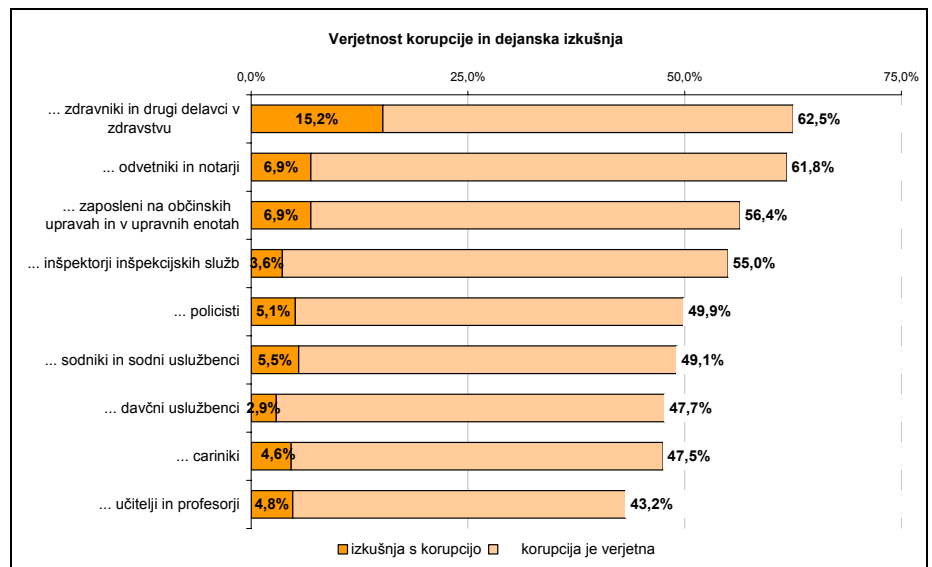
Koruptivno obnašanje javnih uslužbencev je po mnenju respondentov najmanj verjetno v šolstvu, med policisti in davčnimi uslužbenci.

Šolstvo je edino področje javne uprave pri katerem je v vseh merjenjih delež respondentov, ki menijo, da korupcija ni verjetna višji kot delež tistih, ki menijo, da korupcija je verjetna.

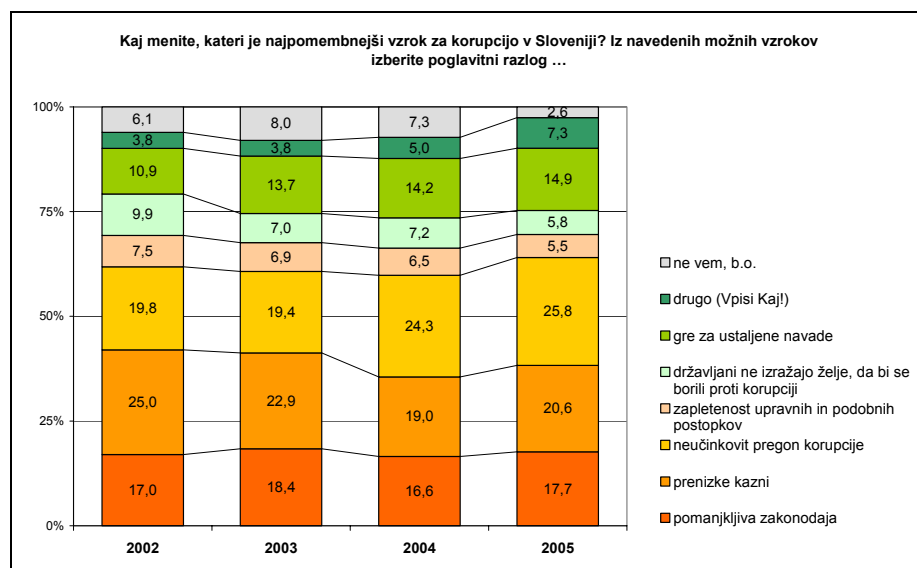
Podobno kot v predhodnih merjenjih velja tudi za leto 2005 izrazita diskrepanca med osebno izkušnjo s korupcijo na posameznih

področjih javne uprave in pripisano verjetnostjo koruptivnega obnašanja, kar potrjujejo že zapisano, da predstava o korupciji še zdaleč ne temelji le na lastni izkušnji, temveč tudi na drugih dejavnikih, npr. prisotnosti korupcije in njenih različnih vrst v javnem diskurzu ipd.

4.3 Vzroki za korupcijo

Najpogosteje izbran razlog za korupcijo v Sloveniji je po mnenju respondentov »neučinkovit pregon korupcije« (26%). Petina respondentov je izbrala prenizke kazni (21%), nekaj manj kot petina pa je izbrala pomanjkljivo zakonodajo (18%). Da je korupcija ustaljena navada, meni 15% respondentov. Manj kot desetina respondentov meni, da je poglobitveni razlog za korupcijo v Sloveniji zapletenost postopkov in pomanjkanje državljanske iniciative v boju proti korupciji.

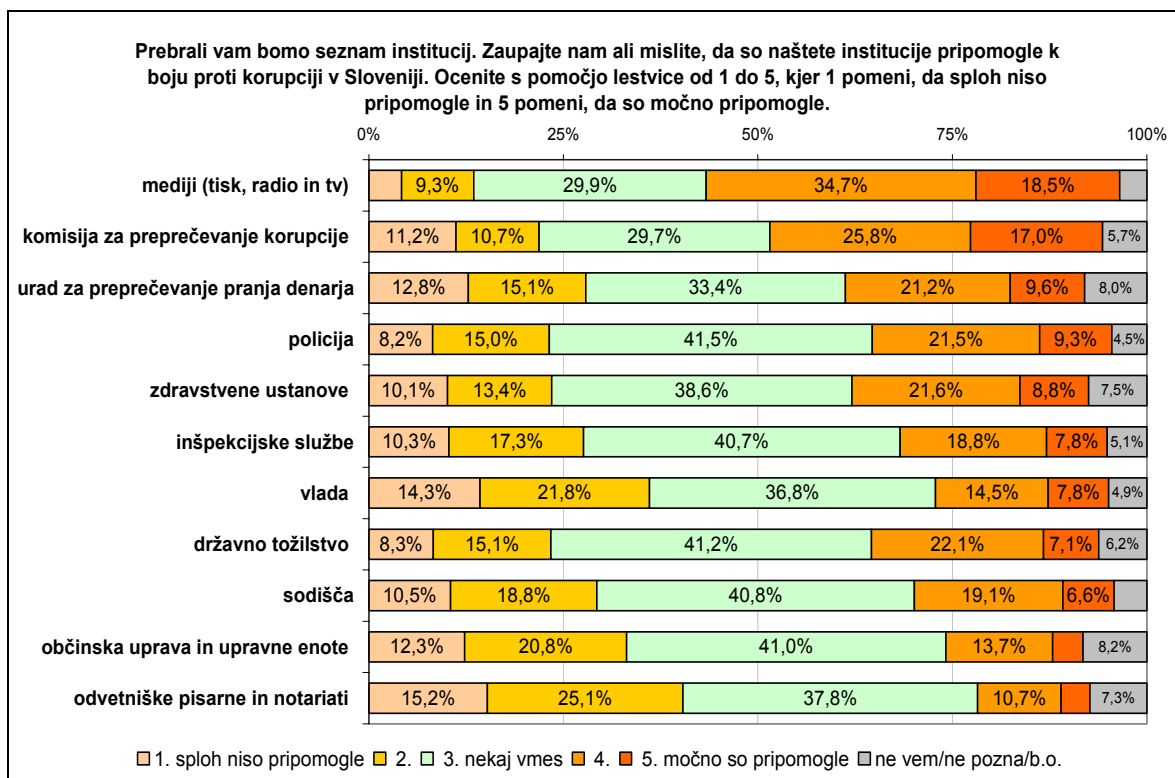
V primerjavi s predhodnimi merjenji je v letu 2005 višji delež respondentov, ki menijo, da sta poglobitvena razloga za korupcijo neučinkovit pregon in prenizke kazni. Med posameznimi merjenji prihaja do statistično značilnih razlik.

Demografske razlike pokažejo, da nižje izobraženi (osnovna, poklicna šola), segment starejših od 46 let ter ženske v večji meri navajajo kot poglobitveni razlog korupcije v Sloveniji prenizke kazni. Nižje izobraženi menijo, da gre tudi za ustaljene navade.

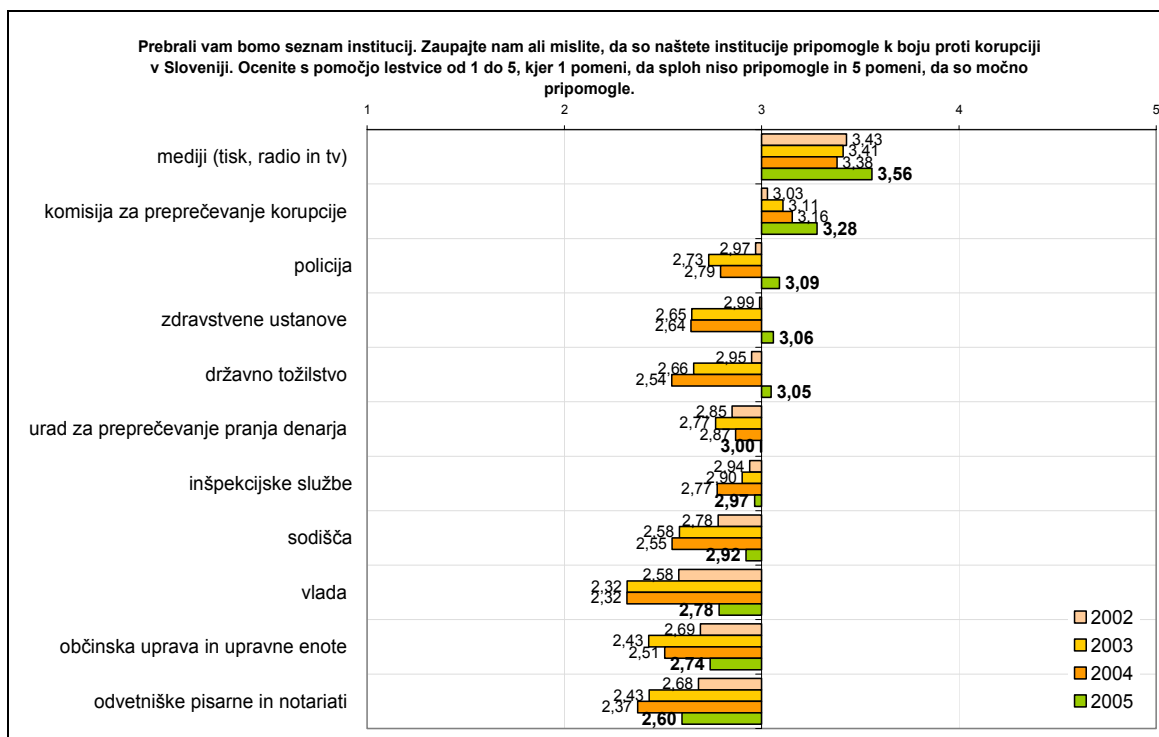
Višje izobraženi (višja, visoka ali več) in moški menijo, da je poglobitveni razlog neučinkovit pregon korupcije ter pomanjkljiva zakonodaja.

4.4 Prispevek institucij v boju proti korupciji

Mediji, komisija za preprečevanje korupcije, urad za preprečevanje pranja denarja in policija so po mnenju respondentov v največji meri pripomogli k boju proti korupciji. Na dnu lestvice so odvetniške pisarne in lokalna uprava (občinska uprava in upravne enote). Razlike so statistično značilne.

V primerjavi s predhodnimi merjenji imajo enak pomen v boju proti korupciji zdravstvene ustanove in inšpekcijske službe, vsem ostalim institucijam pa se je pomen v boju proti korupciji povečal.

Iz grafikona je razvidno, da imajo po prevladujočem prepričanju pozitiven učinek v boju proti korupciji v Sloveniji le mediji, komisija za preprečevanje korupcije, policija, zdravstvene ustanove in državno tožilstvo. Prevladujoče mnenje je, da ostale institucije tega pozitivnega učinka v boju proti korupciji nimajo.

4.5 Subjektivna zaznava korupcije

4.5.1 Subjektivna zaznava korupcije na izbranih področjih javne uprave

Longitudinalne primerjave v poglavju subjektivna zaznava korupcije zaradi spreminjanj vprašanj niso možne.

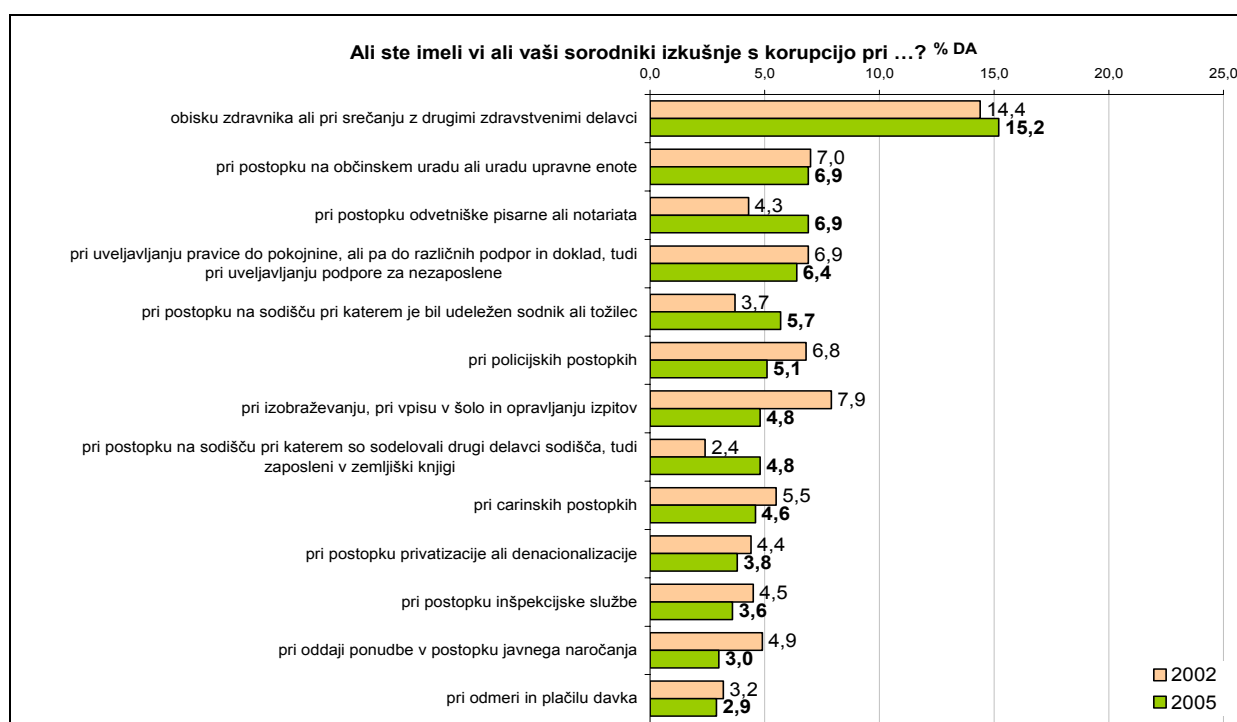
Vprašanja, ki zadevajo subjektivno zaznavo korupcije po merjenjih:

- 2002, 2005: *Ali ste imeli vi ali vaši sorodniki izkušnje s korupcijo...*
- 2003, 2004: *Ali ste imeli vi ali člani vaše družine v zadnjem letu stik... / če da, ali ste imeli pri tem kakršnekoli izkušnje s korupcijo*

V celotnem poglavju »Subjektivna zaznava korupcije na izbranih področjih javne uprave« primerjamo rezultate prvega (2002) in zadnjega (2005) merjenja.

Zdravstvo je področje za katerega je največ respondentov (15%) deklariralo izkušnjo s korupcijo in je le-ta v obdobju treh let nekoliko narasla. Na vseh ostalih področjih javne uprave je izkušnjo deklarirala manj kot desetina respondentov. Zdravstvu sledijo občinski uradi in uradi upravnih enot (7%), odvetniške pisarne in notariati (7%), postopki za uveljavljanje pravice do pokojnine, podpor, doklad (6,4%).

V zadnjih treh letih se je, poleg zdravstva, povečala deklarirana izkušnja s korupcijo pri postopkih odvetniških pisarnih, notariatih in postopkih na sodiščih. Iz grafikona je razvidno, da je deklarirana subjektivna izkušnja s koruptivnim vedenjem v šolstvu v letu 2005 nižja kot je bila leta 2002.

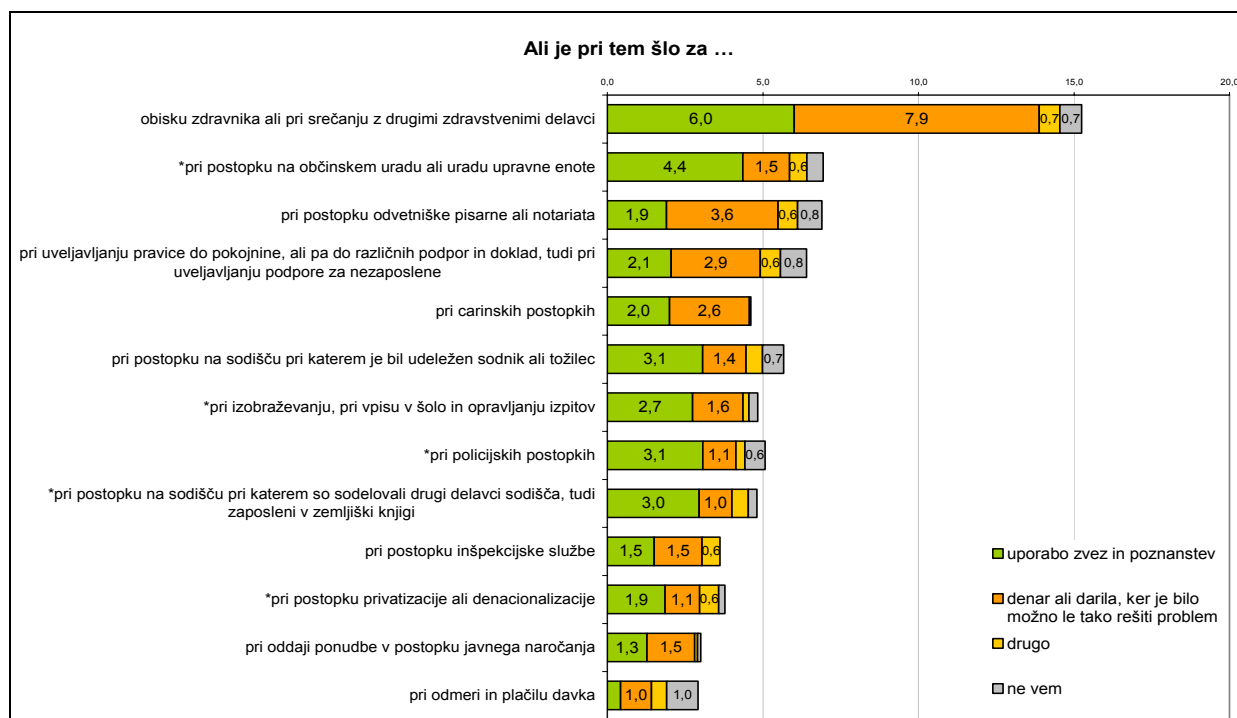
Čeprav torej v splošnih predstavah o navzočnosti korupcije prevladuje podoba naraščajoče korupcije, se to v trendih subjektivne zaznave korupcije po posameznih področjih ne potrjuje. Iz tega lahko sklepamo, da naraščajoče zavedanje korupcije kot problema in opozarjanje na njeno verjetnost po posameznih področjih po vsej verjetnosti odražata bolj večjo (pozitivno) ozaveščenost o nevarnosti in navzočnosti korupcije kot pa »dejanski« porast korupcije.

Pri interpretaciji moramo opozoriti tudi, da je treba podatke o subjektivni zaznavi korupcije opazovati v kontekstu pogostosti stikov respondentov z omenjenim področjem. Izkušnja obiska pri zdravniku

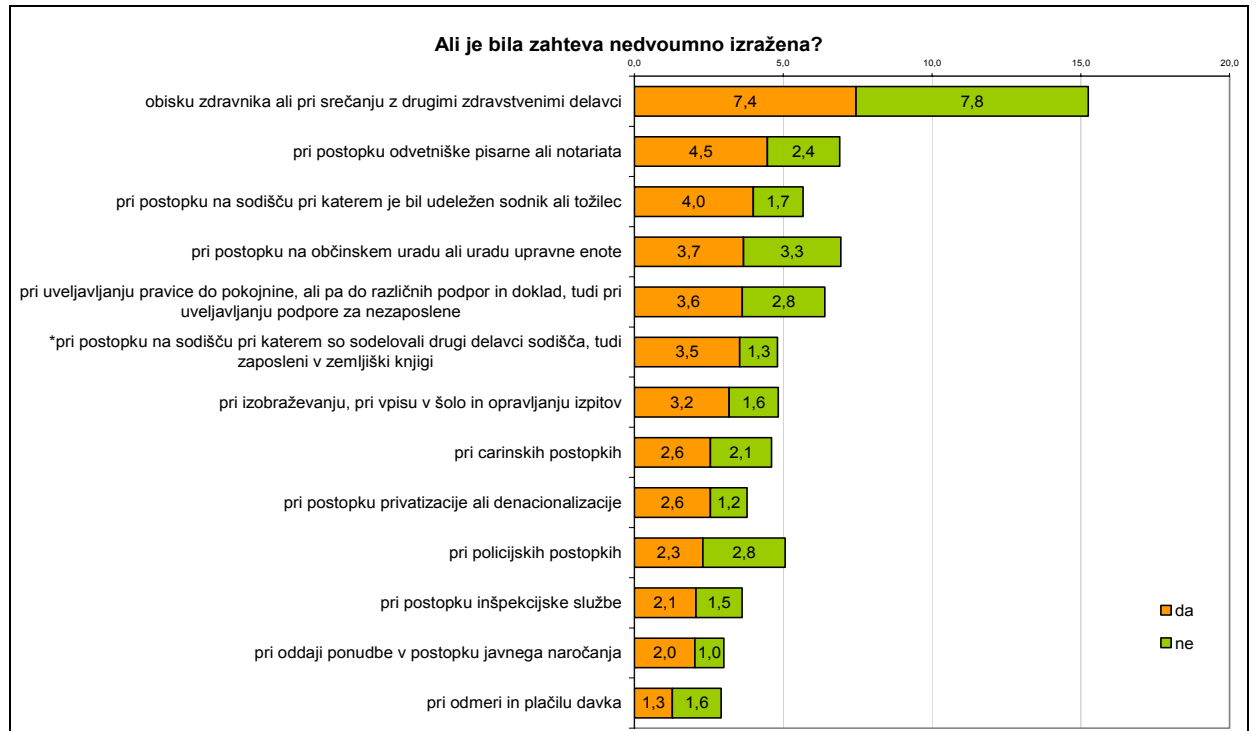
ali postopka na upravni enoti je za večino ljudi veliko pogostejša od izkušnje oddaje ponudbe v postopku javnega naročanja. Dejstvo, da imajo respondenti npr. največ stika s korupcijo na področju zdravstva tako nujno ne pomeni, da je v zdravstvu »objektivno« največ korupcije, temveč pomeni le, da v okviru zdravstva najverjetneje doživijo izkušnjo korupcije. Najmanj toliko kot npr. zdravstvo bi nas tako morala tako skrbeti tudi področja, s katerimi imajo anketiranci verjetno v povprečju malo stika, a jih določen odstotek vseeno izjavlja, da so oni ali njihovi sorodniki na teh področjih imeli izkušnjo s korupcijo.

Del vprašalnika, ki pogloblja subjektivno zaznavo korupcije na izbranih področjih javne uprave, se je delno spremenil med merjenji 2002 in 2005. V nadaljevanju prikazujemo samo podatke za leto 2005.

Za večino področij javne uprave velja, da sta uporaba zvez in poznanstev ter podkupnina in obdarovanje enakovredno zastopana. Z višjimi deleži uporabe vez in poznanstev izstopajo: občinski uradi in uradi upravnih enot, policijski postopki, sodišča (tako sodniki in tožilci kot tudi drugi delavci sodišč, zemljiška knjiga) in šolstvo.

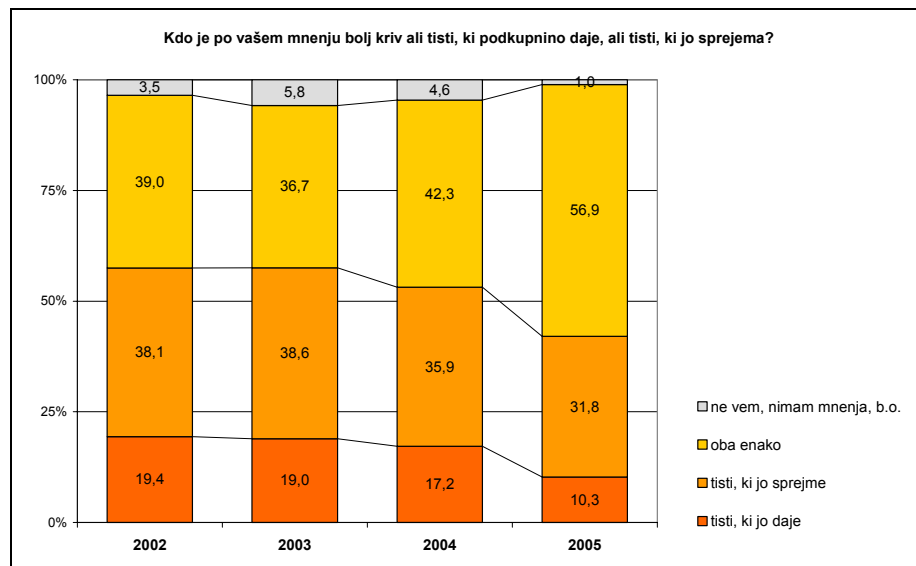

Za večino področij javne uprave velja, da je bila zahteva po koruptivnem obnašanju v polovici primerov nedvoumno izražena. Med izbranimi področji izstopajo z značilno višjim deležem v prid nedvoumno izraženi zahtevi postopki na sodiščih, pri katerih je udeležen tako sodnik ali tožilec kot tudi drugi delavci sodišča in zaposleni v zemljiški knjigi.

4.5.2 Percepcija krivde pri koruptivnih dejanjih

Dobra polovica (57%) respondentov meni, da sta pri koruptivnih dejanjih, oziroma konkretnije pri podkupovanju enako kriva oba, tako tisti, ki daje podkupnino kot tudi tisti, ki jo sprejme. Slaba tretjina meni, da je krivda le na strani tistega, ki jo sprejme, medtem, ko je mnenje, da je kriv samo tisti, ki jo daje v manjšini (10%).

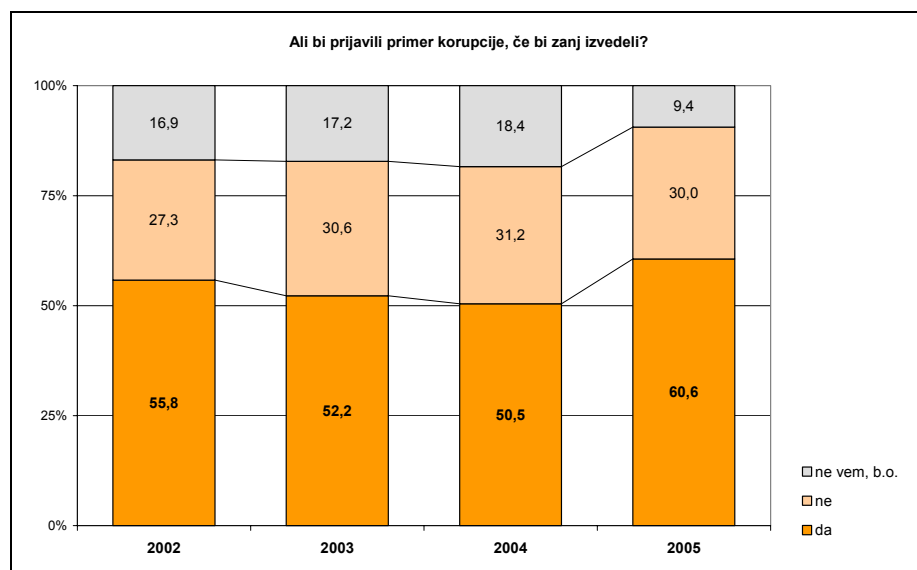
Leta 2005 se je v primerjavi s predhodnimi merjenji povečal delež respondentov, ki menijo, da sta kriva oba in zmanjšal delež pripisovanja krivde zgolj enemu. Pri določanju krivde za korupcijo prihaja do razlik (statistično značilnih) glede na mnenja posameznikov o tem kdo je bolj oziroma manj kriv.

Trend lahko razumemo kot spodbuden, saj lahko krepitev prepričanja, da sta korupcije krivi obe strani (namesto npr. opravičevanja dajanja podkupnine) označimo kot indic večje ozaveščenosti o temeljni problematičnosti korupcije.

4.5.3 Ravnanje ob stiku s korupcijo

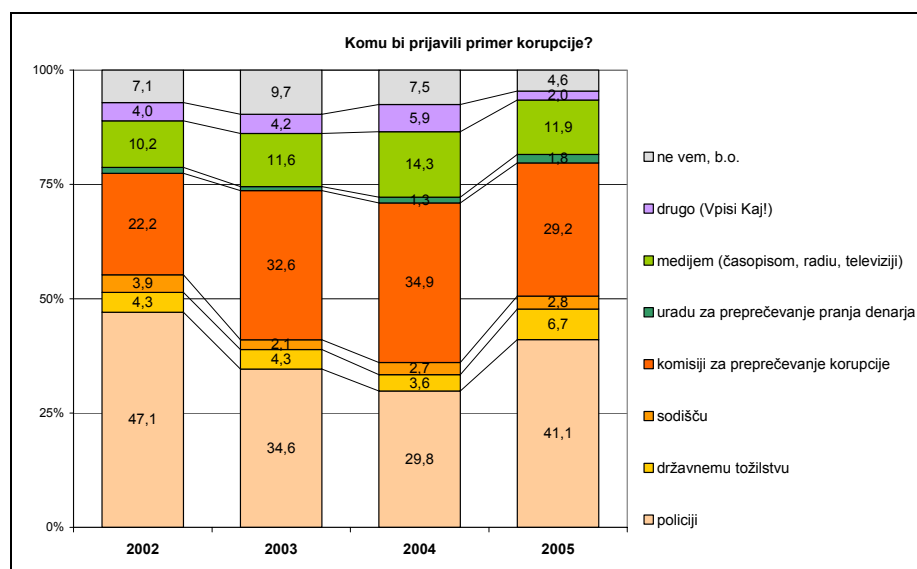
61% respondentov bi prijavilo primer korupcije, če bi zanj izvedeli. V primerjavi s predhodnimi merjenji se izkaže, da se je v letu 2005 obrnil trend padajoče pripravljenosti prijave koruptivnega dejanja, predvsem na račun neopredeljenih. Delež respondentov, ki ne bi prijavili primer korupcije ostaja približno enak (30%). Razlike so statistično značilne.

Čeprav za zdaj še ne moremo govoriti o novem trendu, se zdi premik v boju proti korupciji vsekakor spodbuden in se ujema z nekaterimi prej omenjenimi premiki k večji ozaveščenosti.

Demografska analiza kaže, da bi primer korupcije v večji meri prijavili respondentje starejši od 30 let in respondentje, ki so zaposleni v gospodarstvu ter brezposelni. Mlajši (do 29 let) ter študentje primera korupcije v večji meri ne bi prijavili.

Največji segment respondentov, ki bi prijavil primer korupcije, bi ga prijavil policiji (41%). Slaba tretjina bi se obrnila na Komisijo za preprečevanje korupcije (29%), dobra desetina (12%) na medije. Vse ostale institucije, ki so pristojne za preprečevanje korupcije bi izbrala manj kot desetina respondentov, ki bi korupcijo prijavili.

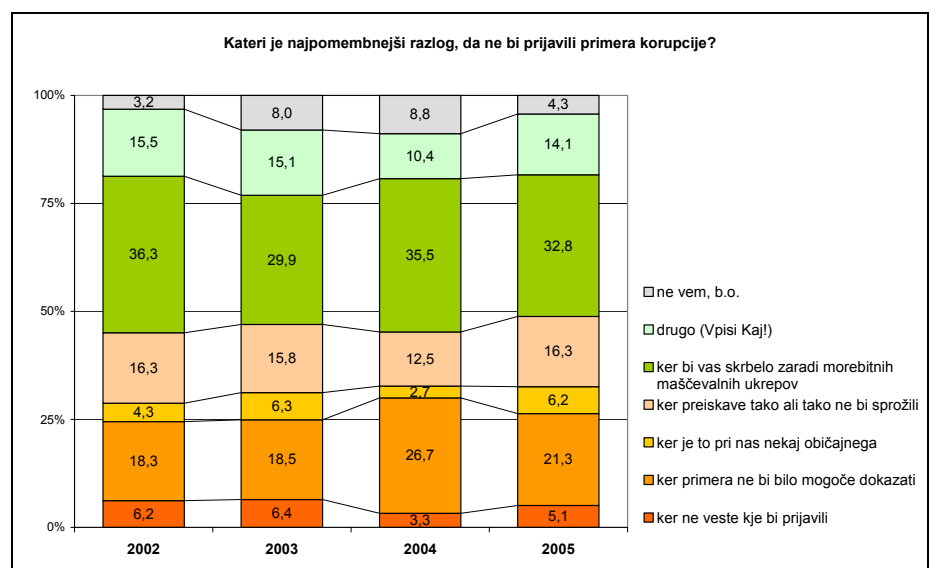

V primerjavi s predhodnimi merjenji se je v letu 2005 povečala pristojnost policiji in zmanjšala pristojnost komisiji za preprečevanje korupcije ter medijev. Razlike so statistično značilne.

Demografsko so pri institucijah, ki bi jim respondentje prijavili korupcijo razlike glede na starost. Starejši (nad 61 let), moški, samozaposleni in nižje izobraženi (osnovna izobrazba) so nadpovprečno izbrali policijo, medtem ko bi se starostni segment do 61 let, višje izobraženi in ženske obrnili na komisijo za preprečevanje korupcije. Na medije bi se v večji meri obrnili mlajši (do 29 let), višje izobraženi in tudi kmetje. Pri ostalih institucijah ni razlik glede na demografsko strukturo.

Najpogostejši razlog zaradi katerega respondentje ne bi prijavili primera korupcije je strah pred maščevanjem (33%). Sledi mnenje o nedokazljivosti primera (21%) in nezaupanje v institucije (16%) – »ker preiskave tako ali tako ne bi sprožili«.

Med odgovori v kategoriji Drugo (14%) se pojavljajo kombinacije navedenih razlogov, percepcija, da je nekdo, ki prijavi izdajalec (»nisem tožibaba«), da bi prijava zahtevala dolgotrajno aktivno vpletenost (»nočem imeti opravka s sodišči«, »dolgi sodni postopki«, »izgubljal bi čas zaradi udeležbe v postopkih«) in prepričanja, da s prijavo ne bi v ničemer pripomogli k zmanjšanju korupcije v Sloveniji (»ne bi bilo nobene koristi«, »nič se ne bi spremenilo«).

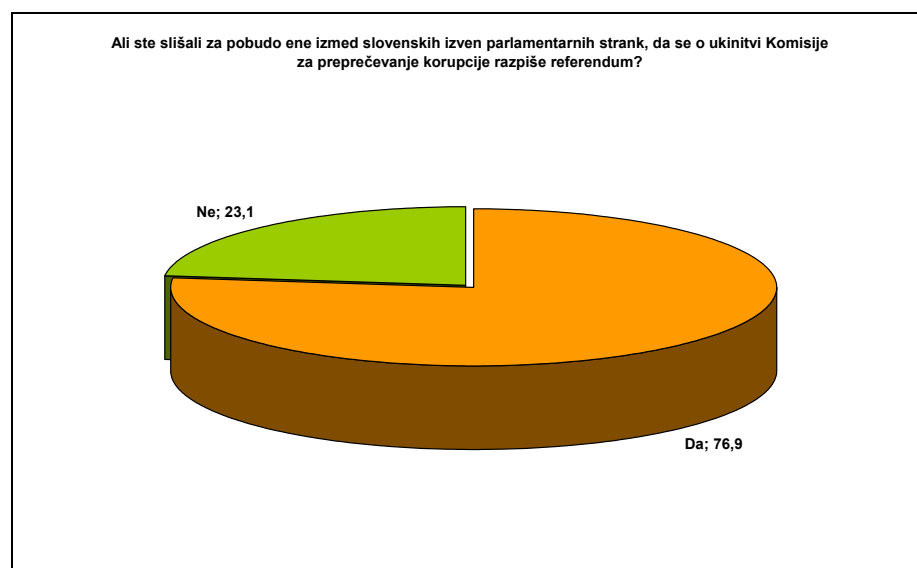

V primerjavi s predhodnimi merjenji se je povečal delež respondentov, ki ne zaupa v institucije oziroma meni, da »preiskave tako ali tako ne bi sprožili«, zmanjšal pa se je delež respondentov, ki meni, da primera ne bi bilo mogoče dokazati ter delež tistih, ki primera korupcije ne bi prijavili zaradi maščevalnosti. Razlike so statistično značilne.

Demografsko so značilne razlike glede na starost. Mlajši od 29 let in starejši (nad 61 let) v večji meri dvomijo v dokazljivost primera korupcije. Mlajši (do 29 let) so tudi izrazili nadpovprečno nezaupanje v institucije (preiskave ne bi sprožili), medtem, ko je strah pred maščevalnimi ukrepi v večji meri značilen za starostni segment med 30 in 60 let.

4.6 Seznanjenost s predlogom o razpisu referenduma

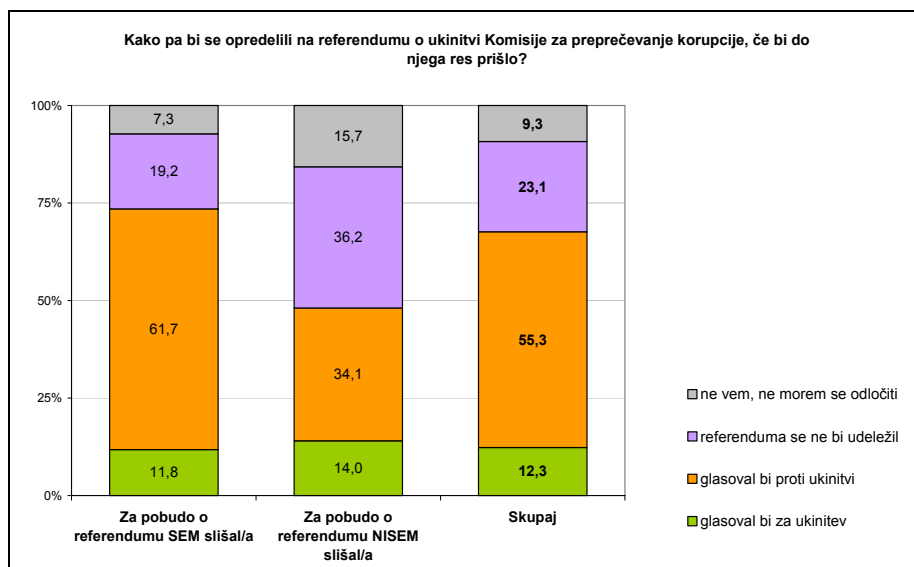
V času izvajanja ankete »Stališča o korupciji 2005«, torej med 13. in 22.12.2005, je bila večina (76,9%) respondentov seznanjenih s pobudo SMS o referendumu glede ukinitve komisije.

S predlogom so bili v večji meri seznanjeni respondentje starejši od 46 let, višje izobraženi (višja, visoka šola ali več), upokojeni, zaposleni v negospodarstvu in respondentje z nadpovprečnim dohodkom.

Med vsemi respondenti (ne glede na to, ali so slišali za pobudo ali ne) bi jih 12% glasovalo za ukinitve Komisije, 55% proti, 23% se

referenduma ne bi udeležilo, dobrih 9% je bilo neopredeljenih. Iz grafikona je razvidno, da je podpora Komisiji (glasoval bi proti ukinitvi) višja v segmentu, ki je s pobudo seznanjen.

Demografsko analizo smo pripravili na segmentu, ki je slišal za referendumsko pobudo. Proti ukinitvi komisije bi v večji meri glasovali moški, respondentje s poklicno in srednješolsko izobrazbo, s podpovprečnim dohodkom, starostni segment med 30 in 60 let. Za višje izobražene je značilen nadpovprečen delež nasprotovanja komisiji (glasoval bi za ukinitvev), medtem, ko se segment z osnovnošolsko izobrazbo v večji meri referendumu ne bi udeležil. Ženske so v večji meri neopredeljene.

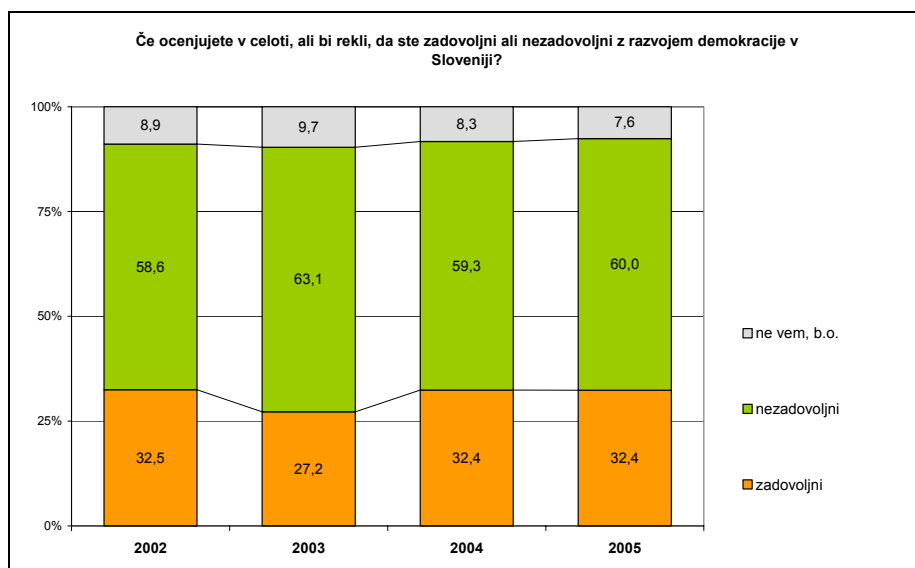
4.7 Splošna mnenja

V poglavje splošna mnenja smo vključili zadovoljstvo z razvojem demokracije, oceno stanja v gospodarstvu in splošno zaupanje različnim ustanovam.

4.7.1 Razvoj demokracije

32,4% respondentov je zadovoljnih z razvojem demokracije v Sloveniji, medtem ko je večji del (60%) nezadovoljnih. V primerjavi s predhodnimi merjenji ostaja porazdelitev deležev zadovoljnih in

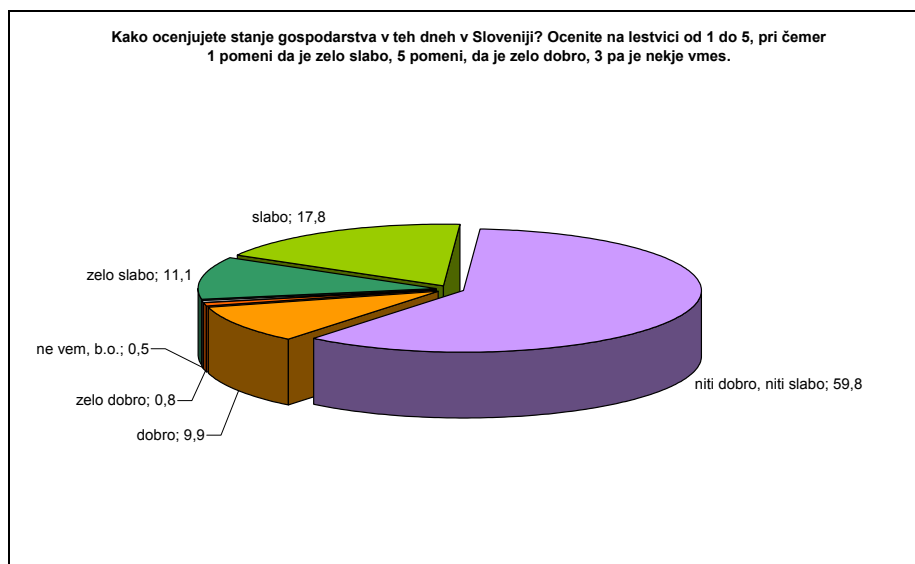
nezadovoljnih približno enaka, zato ne prihaja do razlik (statistično značilnih).

Zadovoljni so v večji meri moški, visoko izobraženi, najmlajši (18 do 29 let), z nadpovprečnim dohodkom (mnogo višji dohodek od povprečnega). Z razvojem demokracije v Sloveniji je nadpovprečno nezadovoljen segment s poklicno šolo, s podpovprečnim dohodkom, starostni razred med 30 in 60 let, kmetje in brezposelni.

4.7.2 Ocena stanja v gospodarstvu

Ocena stanja v gospodarstvu je bila dodana v vprašalnik v letu 2005. Največji del respondentov (60%) meni, da stanje gospodarstva ni niti dobro, niti slabo. Da je stanje gospodarstva dobro, meni slabih 11% respondentov, medtem ko stanje ocenjuje kot slabo 29% respondentov. Povprečna ocena zadovoljstva znaša 2,71.

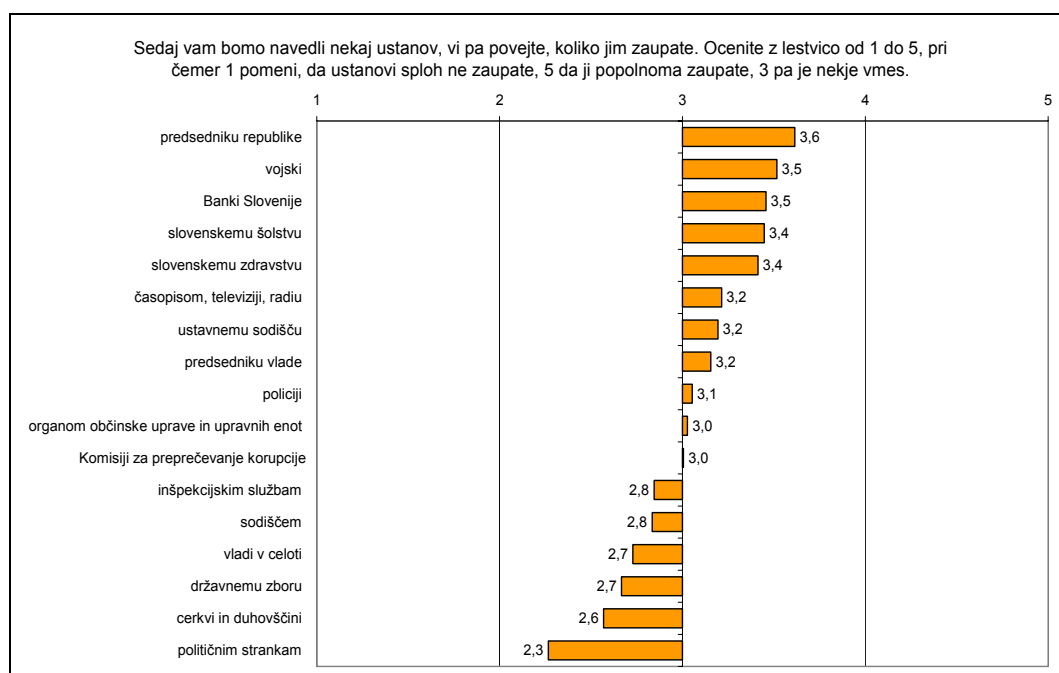

Moški, višje izobraženi (višja, visoka ali več), samozaposleni, respondentje z nadpovprečnim dohodkom in starejši od 61 let so v večji meri zadovoljni s stanjem gospodarstva. Za vse navedene skupine velja, da je povprečna ocena v okviru ocene 3 – niti dobro niti slabo.

4.7.3 Zaupanje ustanovam

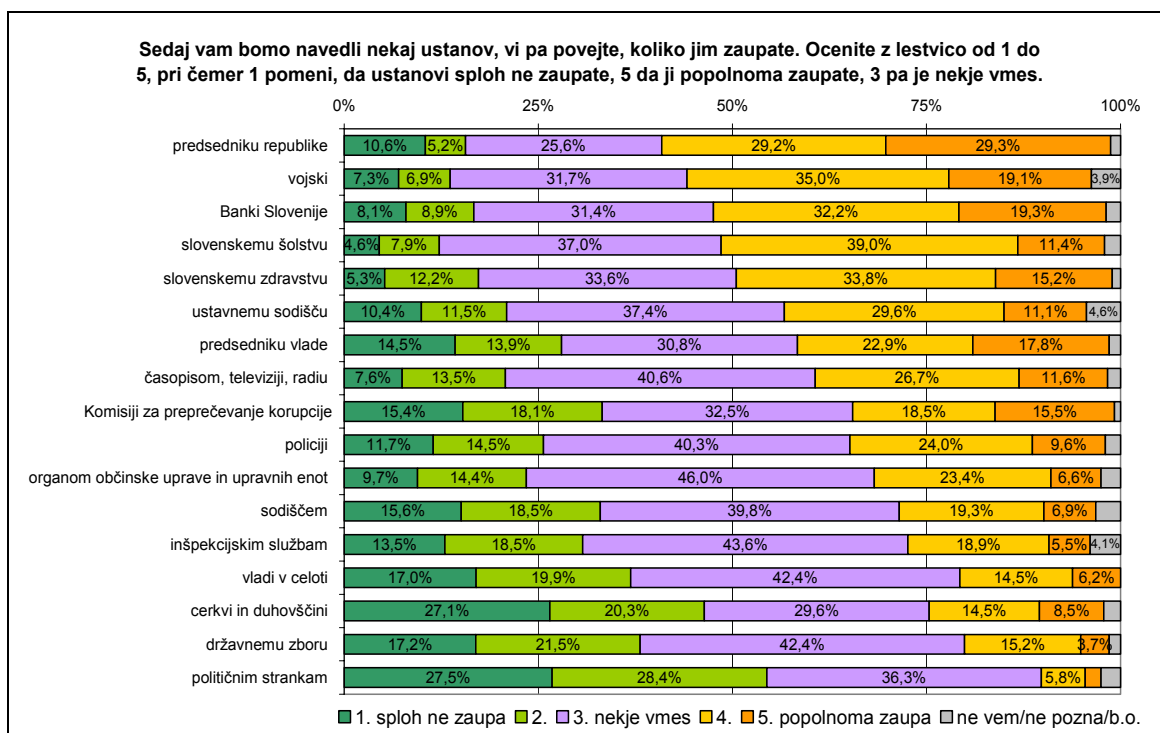
Podobno kot ocena stanja v gospodarstvu je tudi zaupanje ustanovam dodano v raziskavo v letu 2005.

Najvišjo stopnjo zaupanja uživa predsednik republike, sledita vojska in Banka Slovenije. Najnižje stopnje zaupanja so respondenti pripisali političnim strankam, cerkvi in duhovščini ter državnemu zboru.

Iz grafikona je razvidno, da respondenti izkazujejo negativno zaupanje političnim strankam, cerkvi in duhovščini, državnemu zboru, vladi, sodiščem in inšpekcijskim službam. Vsem ostalim ustanovam respondenti izkazujejo pozitivno zaupanje, v največji meri predsedniku republike.

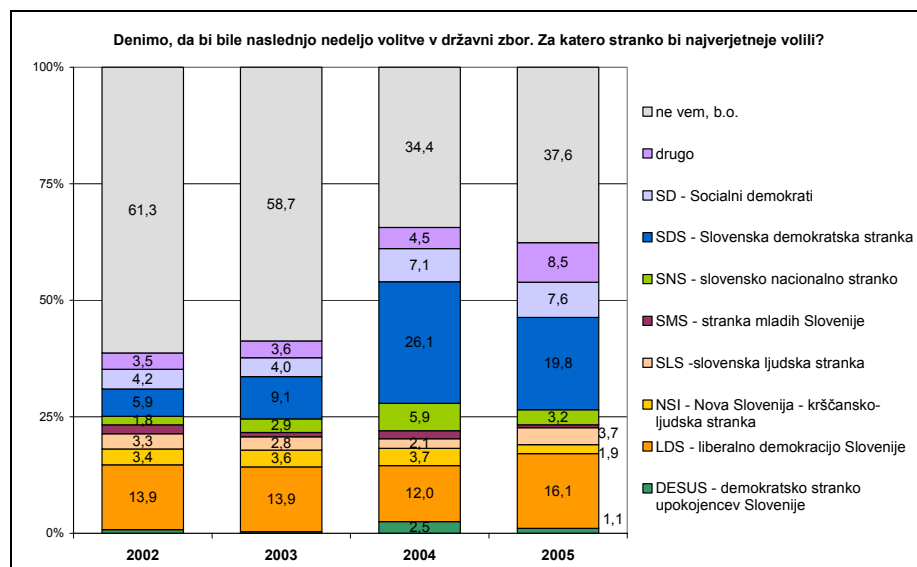
Na grafikonu so prikazane posamezne ocene razvrščene glede na vsoto pozitivnih ocen (4 + 5), ki so jih respondenti pripisali posamezni ustanovi.

Respondentje v največji meri zaupajo predsedniku republike (58,5%). Sledijo vojska (54,1%), Banka Slovenije (51,5%) in slovensko šolstvo (50,4%). Ostalim ustanovam zaupa manj kot polovica respondentov. Najmanjše zaupanje izkazujejo respondentje političnim strankam, saj jim zaupa le slaba desetina respondentov (7,9%), ne zaupa pa več kot polovica (55,9%).

4.7.4 Volilne preference

Če bi bile ob koncu leta 2005 državno zbornske volitve, bi 19,8% respondentov volilo za SDS, 16,1% za LDS, 7,6% za SD. V skupini »drugo« predstavljajo respondenti, ki so rekli, da se volitev ne bi udeležili 3%, slaba 2% pa respondenti, ki so izrazili nezadovoljstvo z vsemi slovenskimi političnimi strankami (»za nobeno«, »za nobeno, vsi so se mi zasrali«).

4.7.5 Analiza volilnih preference

Volilne preference respondentov smo analizirali glede na izobrazbo, percepcijo dohodka, mnenja o razširjenosti korupcije v Sloveniji, kako velik je ta problem, kateri so poglavitni vzroki zanj, koliko so posamezne institucije pripomogle k boju proti korupciji ter kako bi se posamezniki opredelili na referendumu o ukinitvi Komisije za preprečevanje korupcije. Pri vseh analiziranih kategorijah prihaja do statistično značilnih razlik glede na volilne preference.

Pri strankarskih preferencah smo kategoriji SMS in DESUS pridružili kategoriji Drugo, saj so bili deleži pri obravnavanih strankah premajhni za analizo.

V nadaljevanju sledi opis (povzetek) strankarskih preferenc glede na posamezne karakteristike ter pripadajoči grafikoni.

SDS

Med respondenti, ki bi volili SDS je največ nižje izobraženih (končana osnovna, poklicna šola), s podpovprečnim dohodom, ki jim le v manjši meri zadostuje za preživljanje sebe in družine. Menijo, da je

korupcija razširjena v Sloveniji (56,6%), kot poglobitne razloge zanjo pa navajajo neučinkovit pregon, prenizke kazni in pomanjkljivo zakonodajo. Po njihovem mnenju so k boju proti korupciji najbolj prispevali mediji in vlada, na referendumu o ukinitvi komisije za preprečevanje korupcije bi jih polovica glasovala za ukinitve komisije ali pa se ga sploh ne bi udeležila. 40% bi jih glasovalo proti ukinitvi.

LDS

Volivci LDS so nižje izobraženi, s podpovprečnim dohodkom, ki pa jim v precejšnji meri zadostuje, v manjši meri ali pa sploh ne zadostuje za preživljanje. Več kot polovica (54,4%) jih meni, da je korupcija razširjena v Slovenija, v večji meri so tudi neopredeljeni. Kot poglobitne razloge za korupcijo v Sloveniji navajajo prenizke kazni, neučinkovit pregon korupcije, ustaljene navade in pomanjkljivo zakonodajo. Menijo da so k boju proti korupciji najbolj pripomogle komisija za preprečevanje korupcije in mediji, na referendumu o ukinitvi te komisije bi v največji meri glasovali proti.

SNS

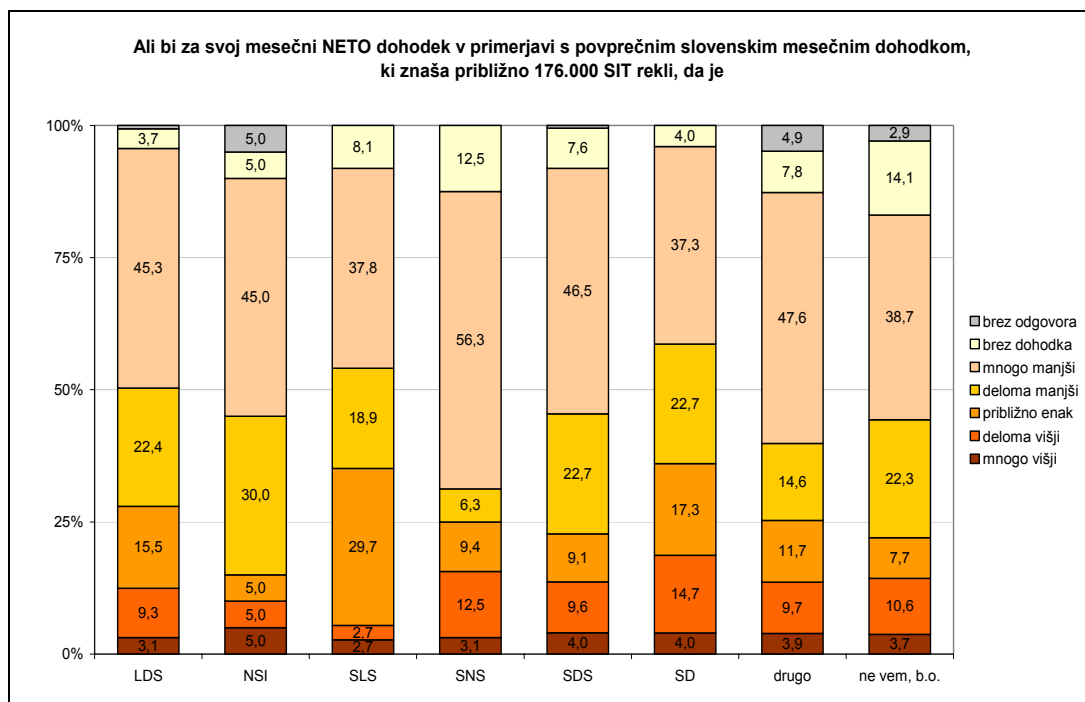
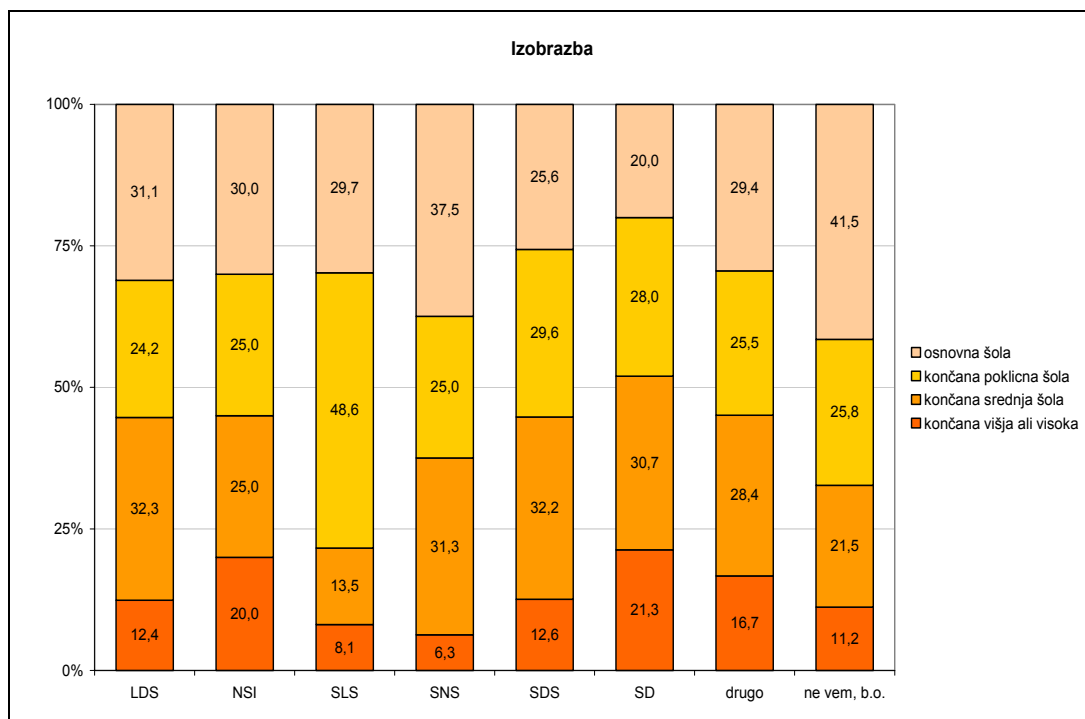
Volivci SNS imajo v največji meri končano le osnovno šolo, redni dohodek pa je pri več kot polovici respondentov mnogo manjši od povprečnega ter jim v manjši meri zadostuje za preživetje. Večina je mnenje, da je korupcija v današnji Sloveniji razširjena (87,5%) ter da predstavlja velik problem (75%). Kot poglobitni razlog za korupcijo v Sloveniji navajajo neučinkovit pregon korupcije, na referendumu o ukinitvi komisije za preprečevanje korupcije bi glasovali proti ukinitvi.

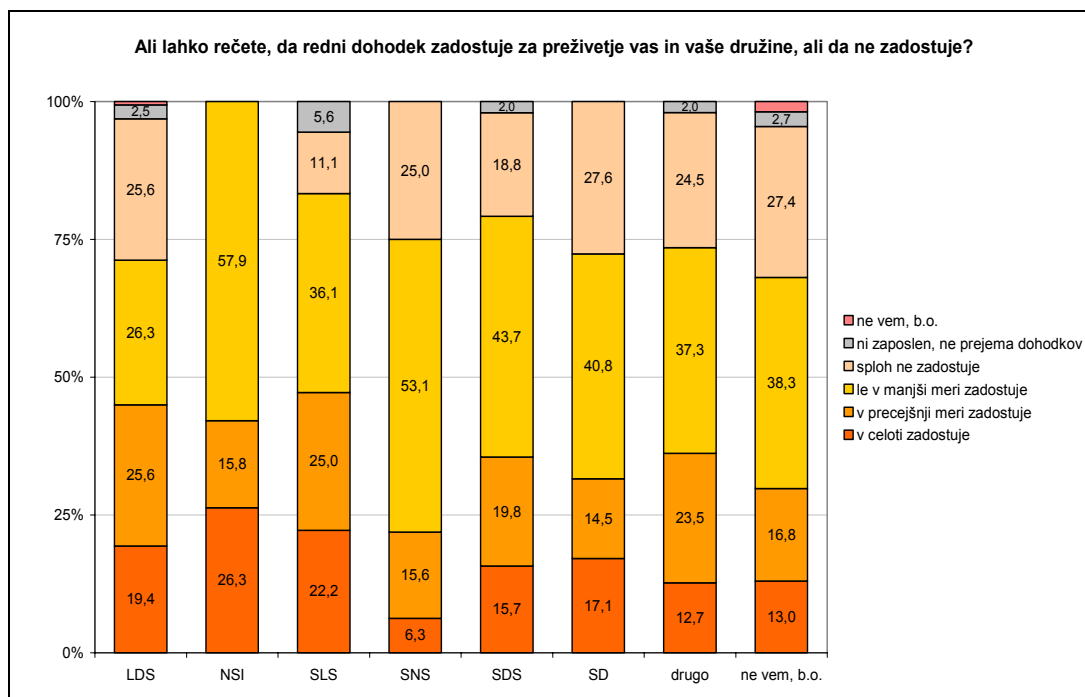
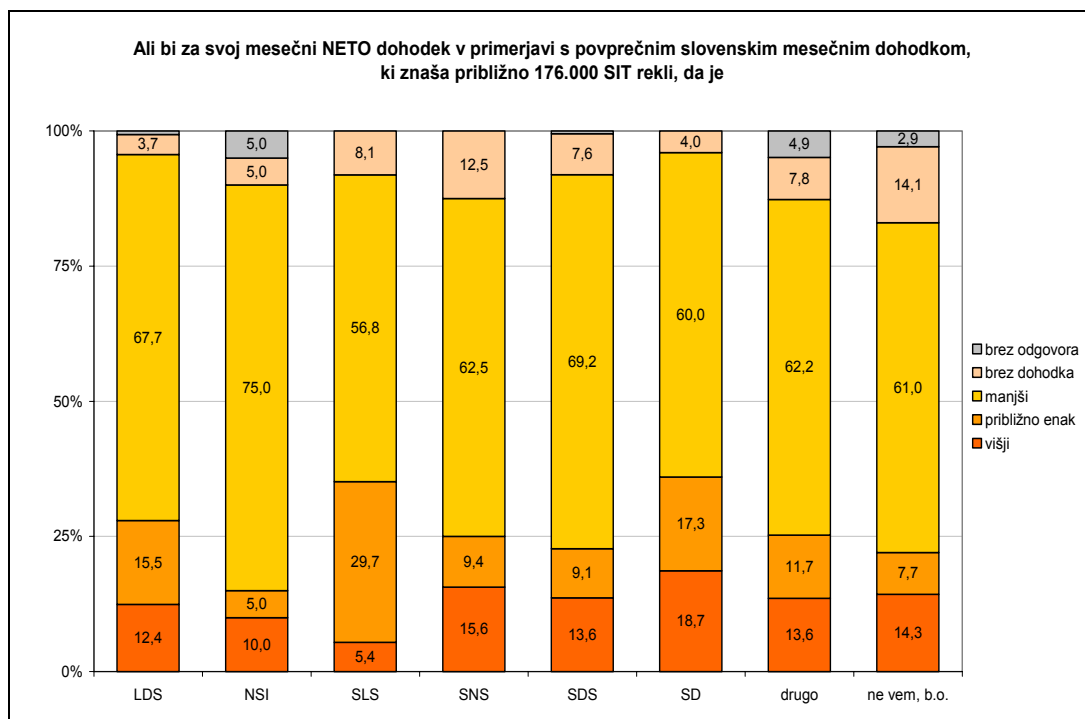
SD

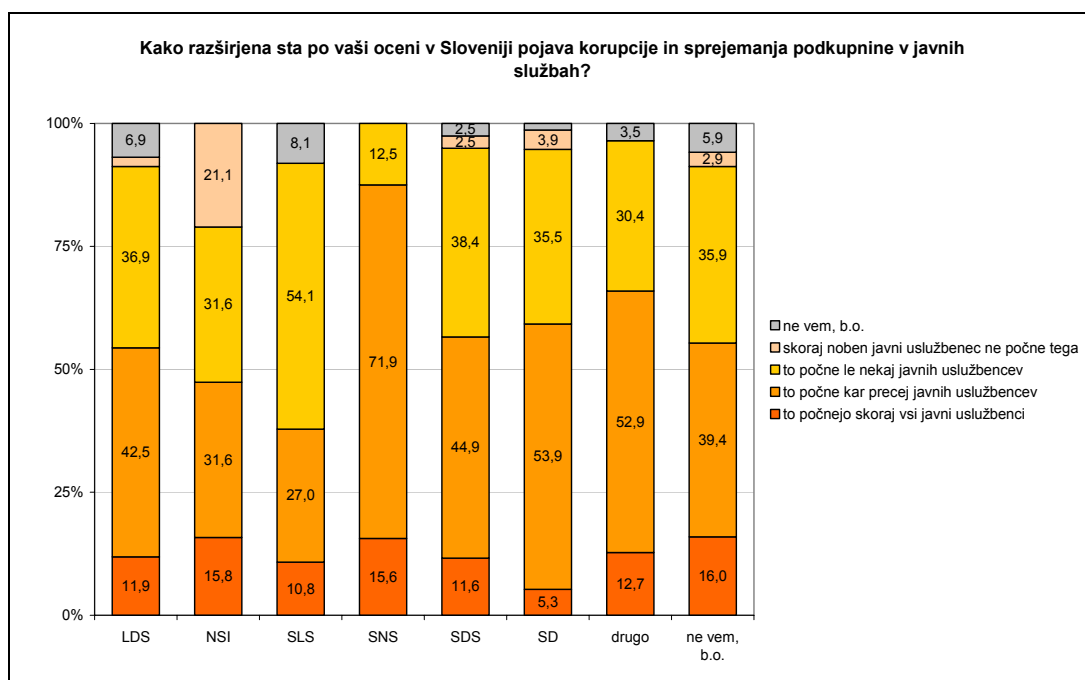
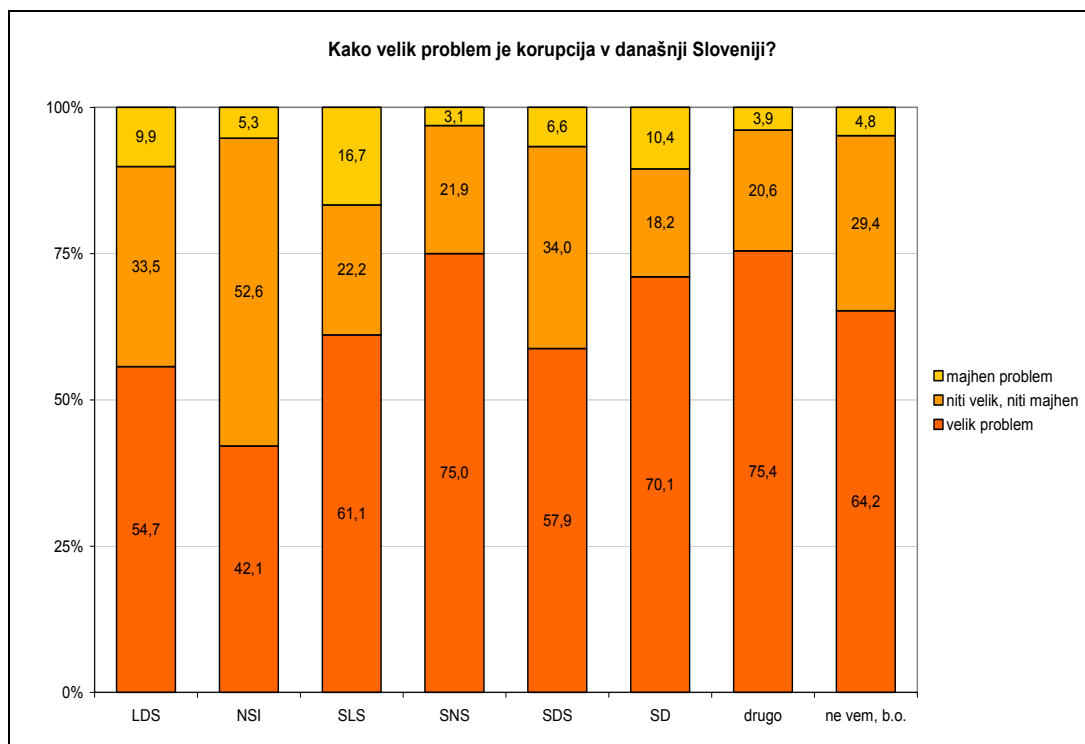
Volivci SD so bolj izobraženi, ki menijo da predstavlja korupcija velik problem (70%). Kot poglobitni razlog za korupcijo v Sloveniji navajajo neučinkovit pregon le-te, na referendumu o ukinitvi komisije za preprečevanje korupcije bi glasovali proti. Menijo, da so v boju proti korupciji največ pripomogle komisija za preprečevanje korupcije in zdravstvene ustanove.

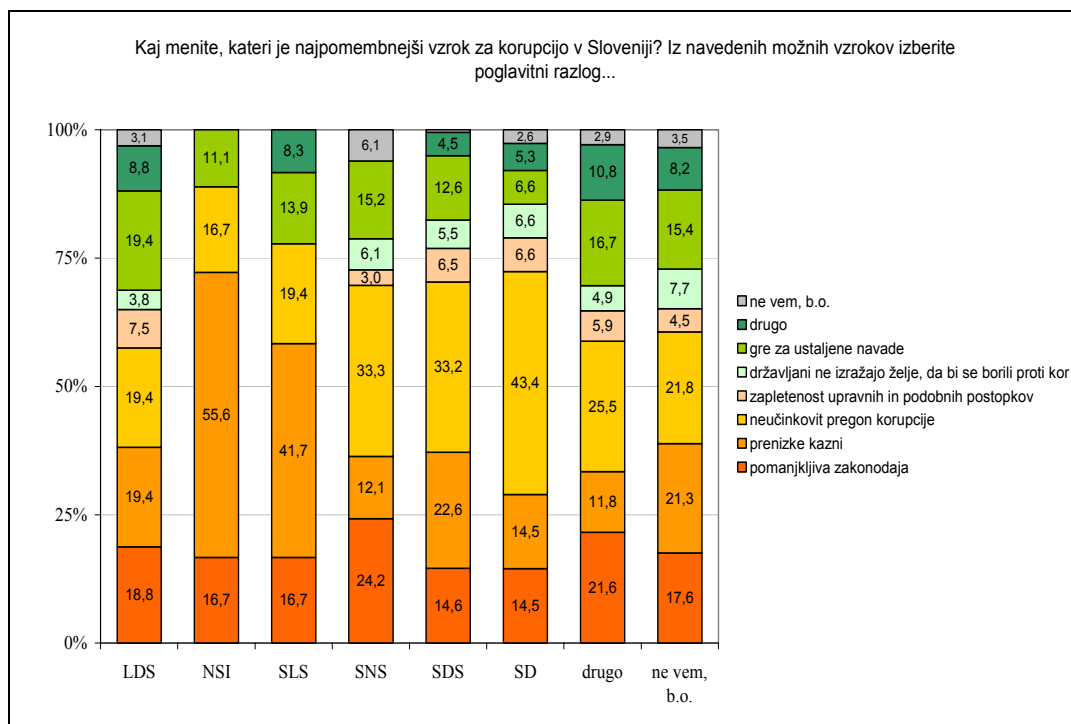
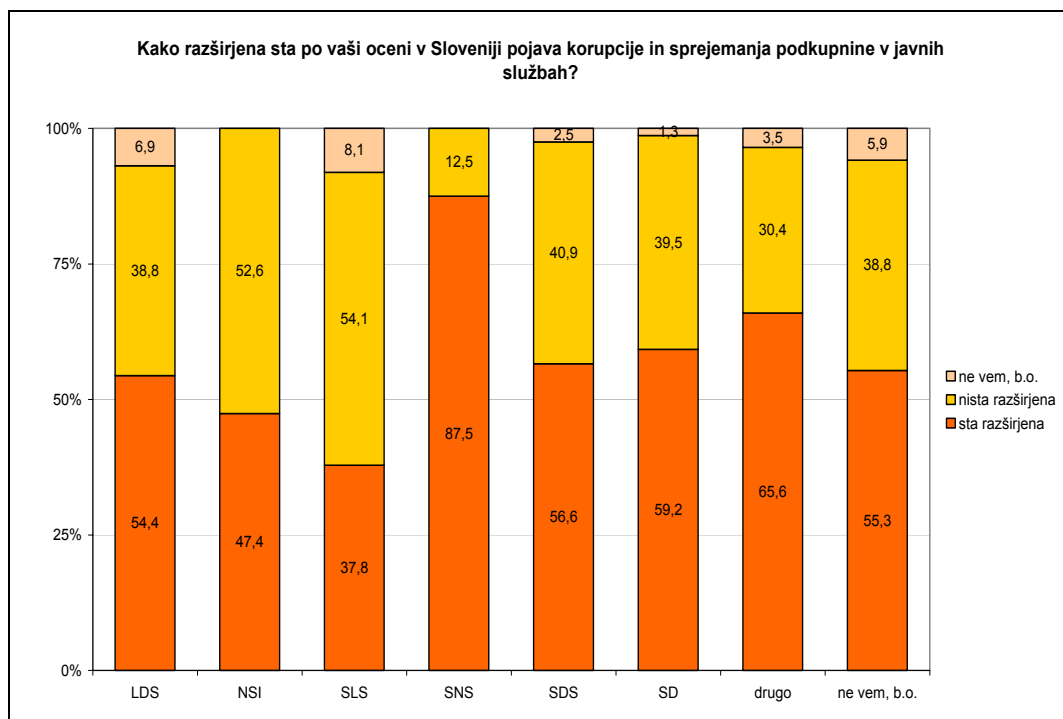
SLS

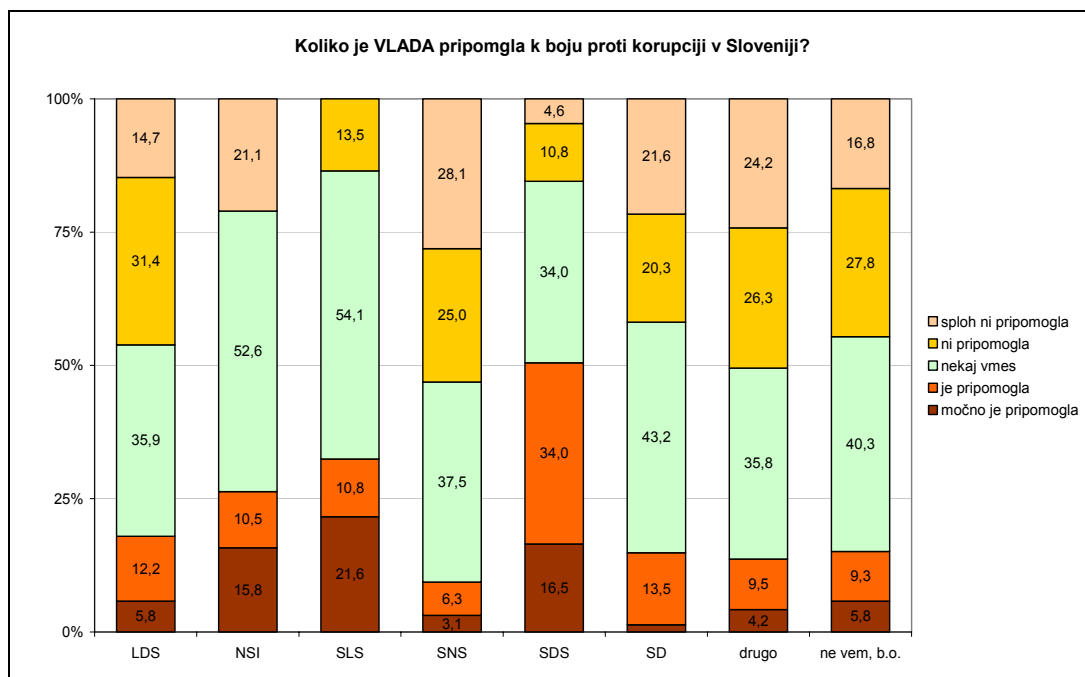
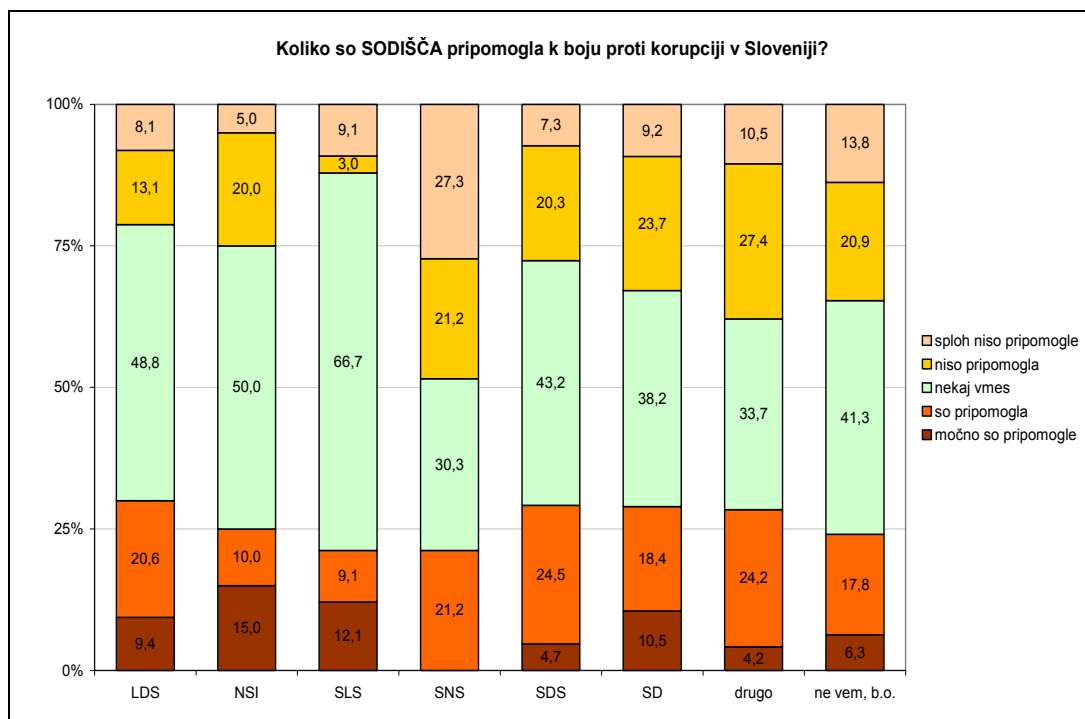
Med respondenti, ki bi volili SLS, je večina nižje izobraženih, ki v večji meri meni, da pojav korupcije ni razširjen v javnih službah (53%). Kot glavni razlog za korupcijo navajajo prenizke kazni.

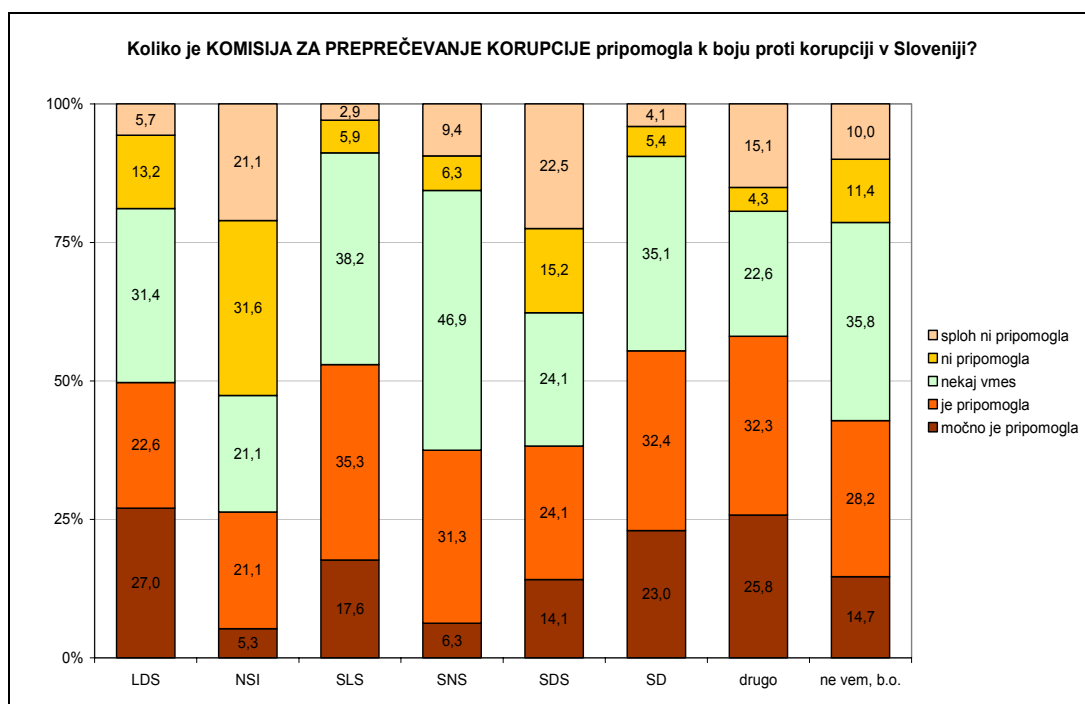
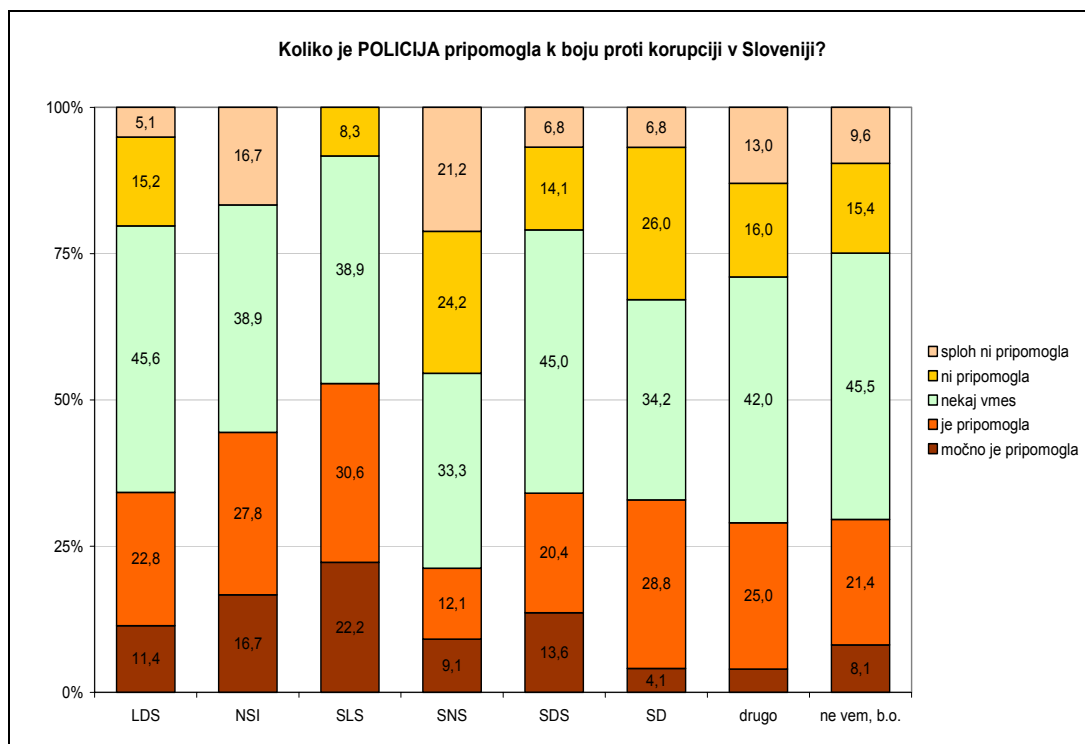

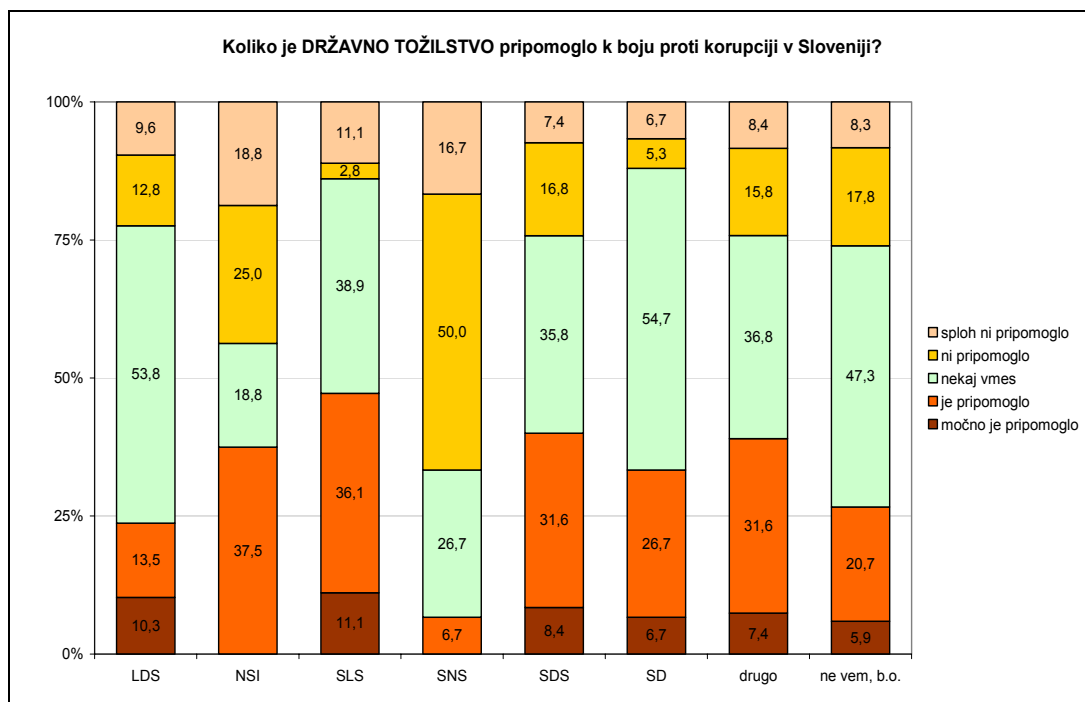
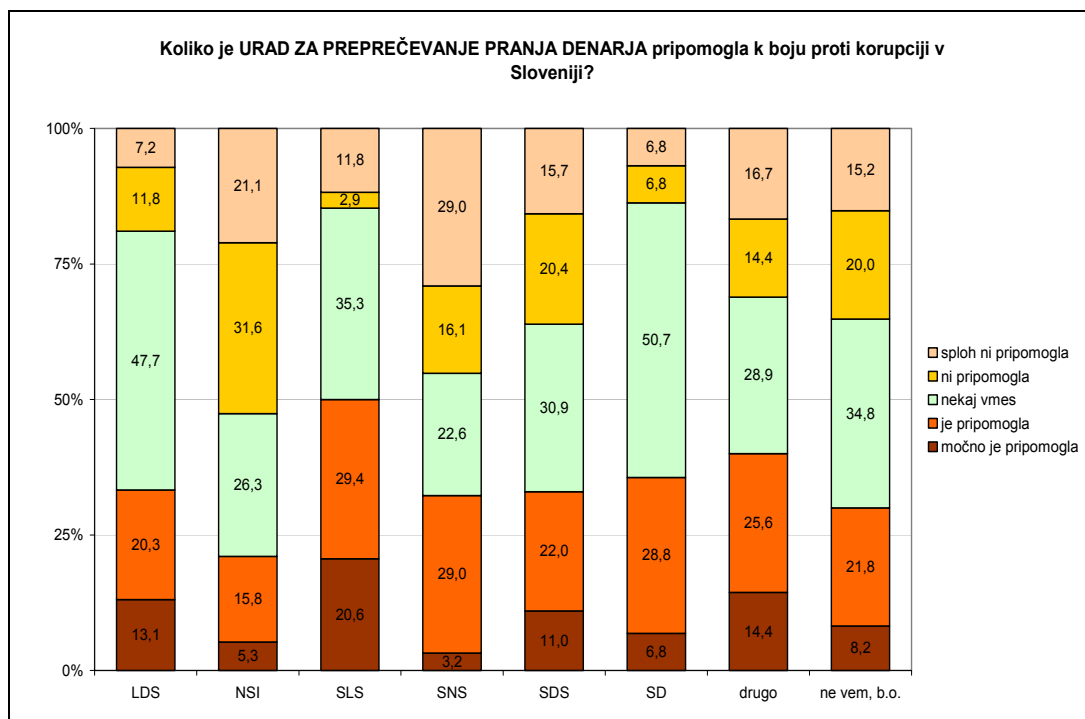

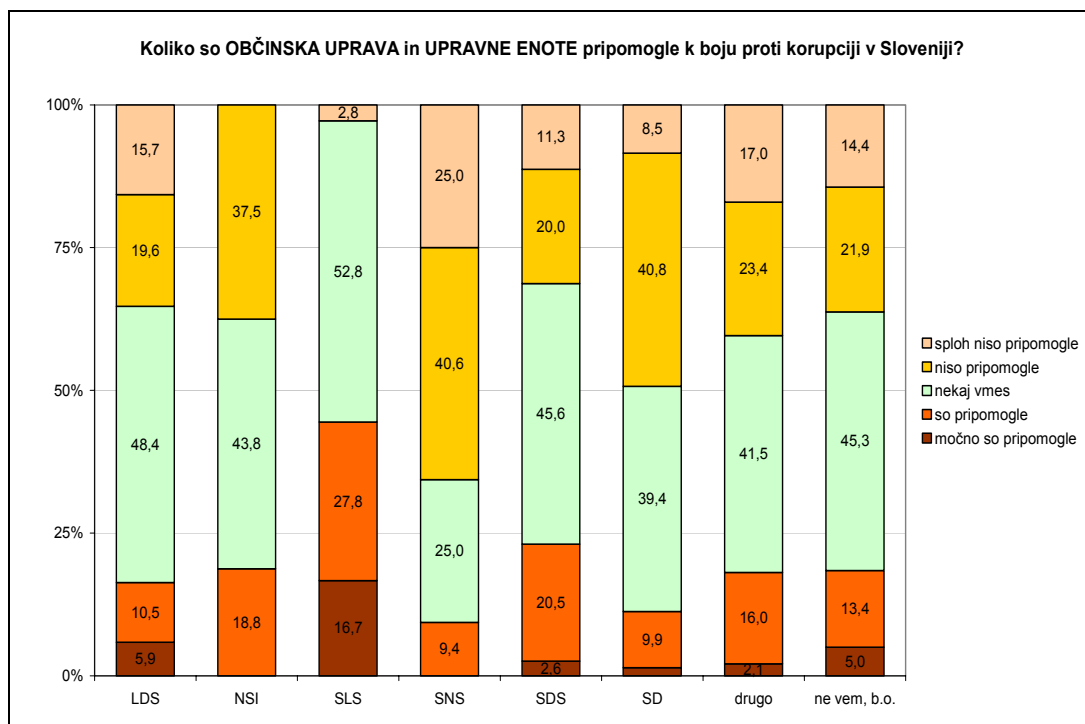
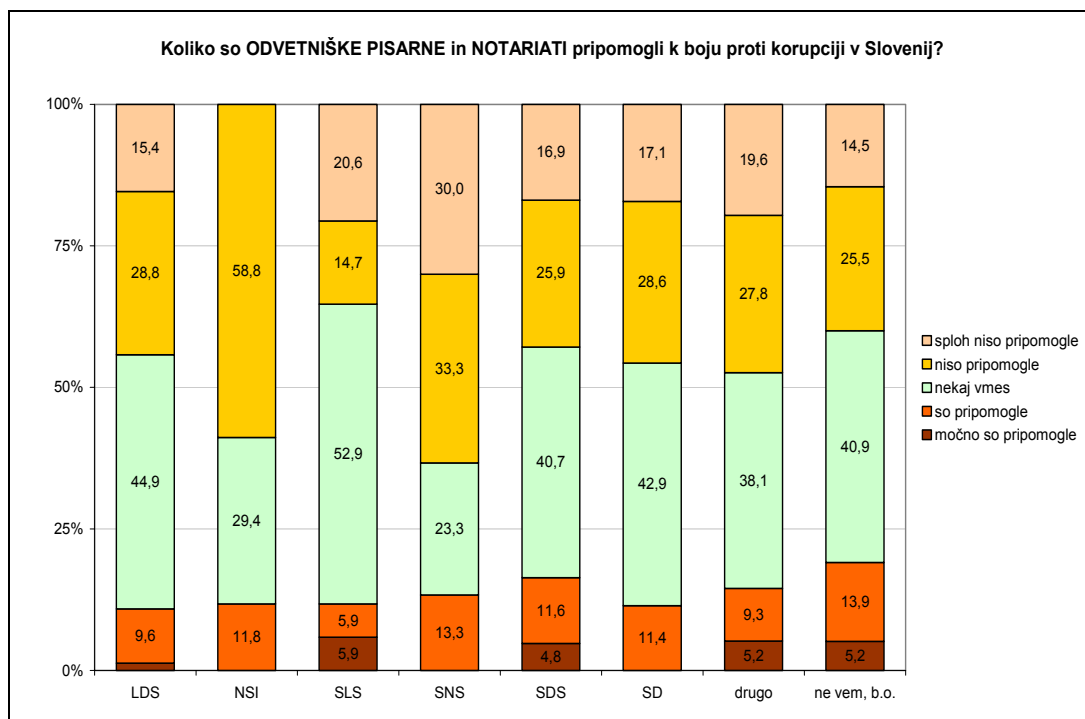

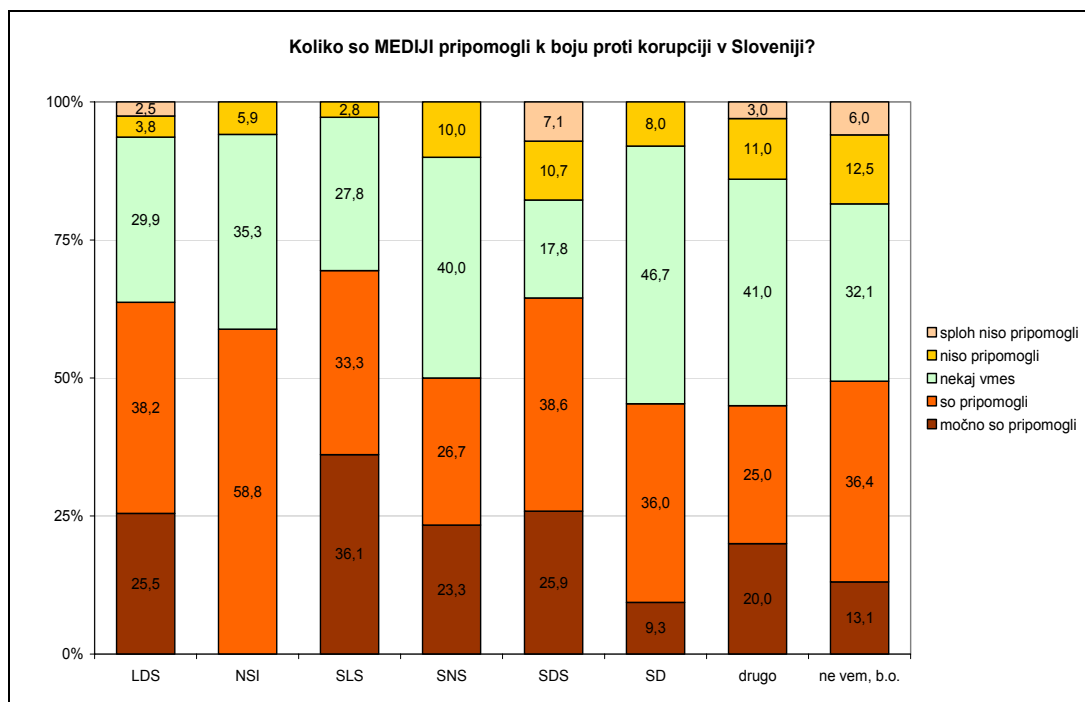
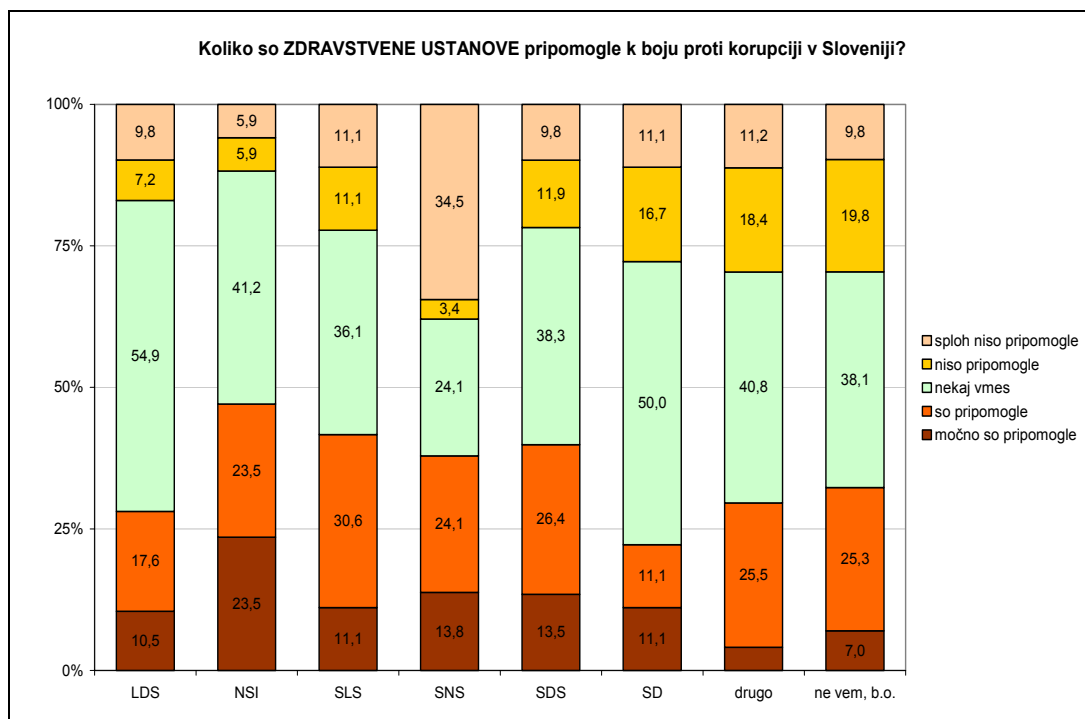

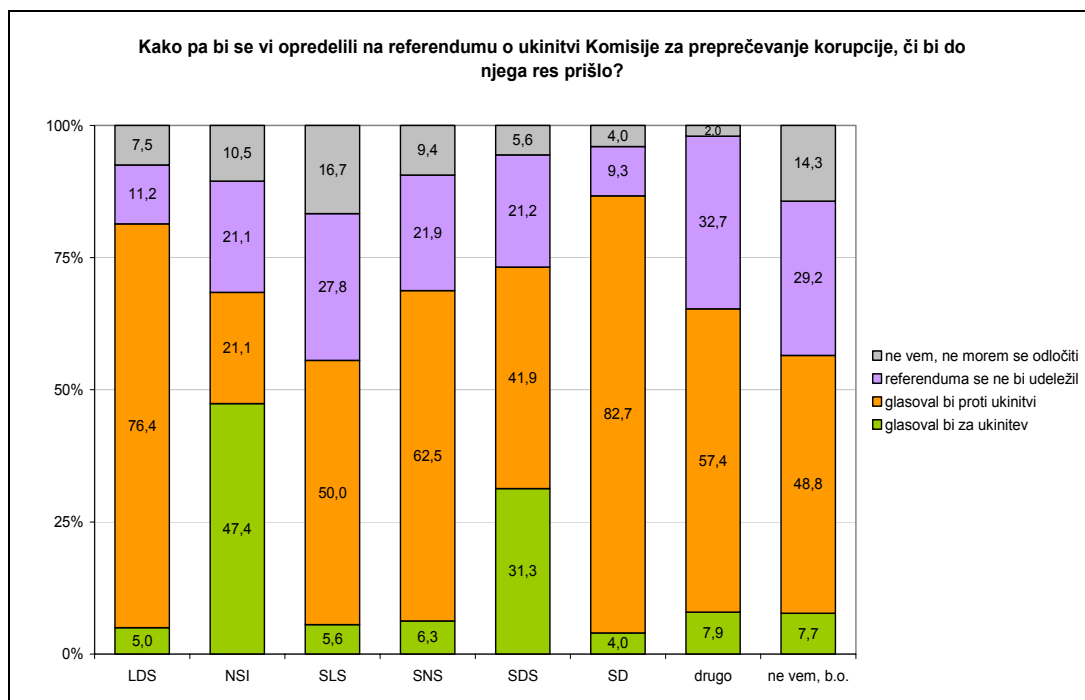
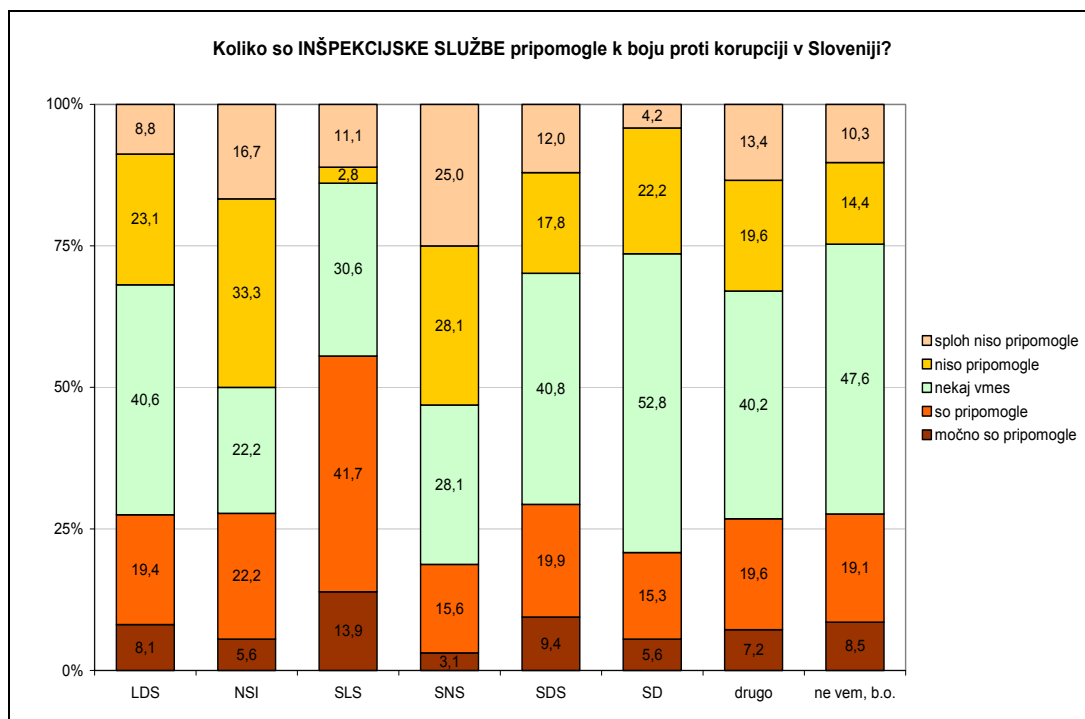

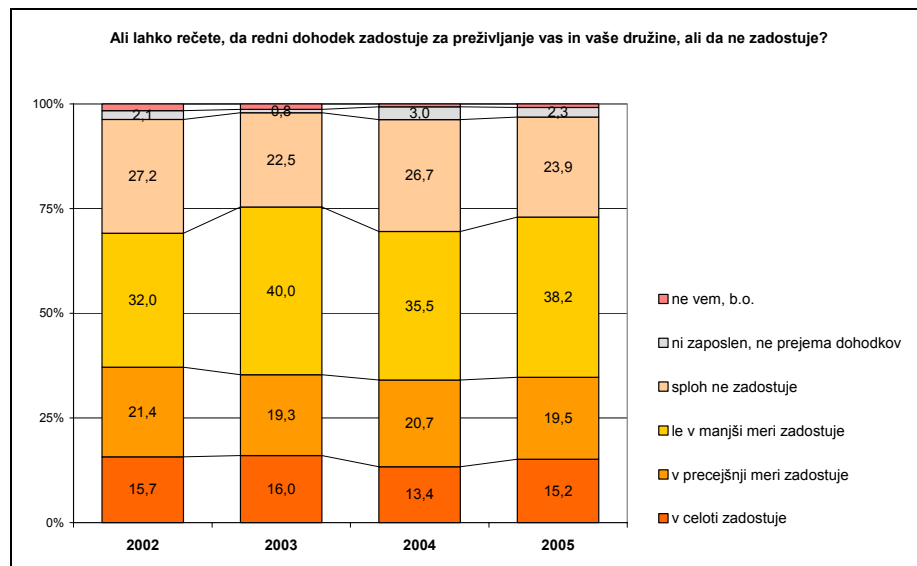

4.7.6 Percepcija dohodka

15% respondentov je mnenja, da njihov redni dohodek v celoti zadostuje za preživetje. Dodatnih 19,5% pravi, da v precejšnji meri zadostuje. Največji segment respondentov (38%) meni, da njihov redni dohodek le v manjši meri zadostuje za preživetje. Za 24% respondentov redni dohodki sploh ne zadostujejo za preživetje.

V primerjavi s predhodnimi merjenji se je v 2005 povečal delež respondentov, ki jim redni dohodki le v manjši meri zadostuje, zmanjšal pa delež respondentov, ki jim redni dohodek sploh ne zadostuje. Percepcija, ali redni dohodek zadostuje za preživljanje posameznikov in njihove družine ali da ne zadostuje, se statistično značilno razlikuje v primerjavi s predhodnimi merjenji.